

K A F K A S Y A

KÜLTÜREL DERGİ
3 AYDA BİR ÇIKAR

YIL : 6 SAYI : 25 CİLT : 6 ARALIK-OCAK-ŞUBAT 1970

Sahip ve sorumlu yayın Müdürü
İZZET AYDEMİR

Yönetim Merkezi :
Bahçellevler. Emek Mahallesi,
75. ci Sokak No : 61, D : 5
Ankara

☆☆☆

Dizildiği ve basıldığı yer :

FON MATBAASI

☆☆☆

ABONE TARİFESİ :

Yıllık Abonesi : 12 TL.
Yabancı Memleketler : 40 TL.

İLAN TARİFESİ

Dergimizde yayınlanacak ilânların
Tam Sayfası 1000, Yarım Sayfası
500 TL. dir.

Gönderilen yazılar ve resimler ba-
sılsın veya basılmasın iade olun-
maz.

☆☆☆

Yayın Komitesi gönderilen yazı-
larda gerekli düzeltmeleri yapma-
ya yetkilidir.

☆☆☆

Dergide basılan tercüme yazılar-
dan doğacak her türlü sorumlu-
luk çevirene aittir.

☆☆☆

Dergide yayınlanan yazılar kaynak
gösterilmek şartıyla başka yerde
yayınlanabilir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

- Aşırı Akımlar Karşısında **KAFKASYA**
Çerkes Olmak **KAFKASYA**
Kabartay-Balkarda on gün **İzzet AYDEMİR**
Dertlerimiz **Ertan OKANÇAY**
İst. Derneğine Bağışlar
Sesimiz—Böyle mi Öleceğim (Şiir)
Çurey-Kopsirgen O.A
Çerkes Ata Sözleri **M. C. PAPA**
Adige Dili Grameri **N. KARBEÇ**
Gürcüistan Gezisi **İzzet AYDEMİR**
Koçaş **Tsey İBRAHİM**
Şocentsuk Nuri **Nİ-DUM**
Şuayenin Çocukluğu **Beksultan BATIRHAN**
H. Refet Paşa-Salih Paşa **Dr. VASFİ GÜSAR**
Hititler, Sümerler... **Yılmaz ÖZTUNA**
Eski Çerkeslerde Sınıflar **Dr. Vasfi GÜSAR**
Haydar Zafer Açıba **Orhan Kopsirgen**
Abhazlar Kimlerdir? **Şeref Terim**
Kafkaslı Misafirler
Hamburg'ta Çerkesçe Öğrenim Afer **Özcançoğlu**
Bir Avuç Toprak (Hikâye) **Hazret AŞIN**
Mahmud Sadık **Dr. Vasfi GÜSAR**
AKTÜALİTE

Basıldığı Tarih : Şubat 1970

Aşırı Akımlar Karşısında

Son zamanlarda, Anadolu'da Kafkas derneklerimizin çoğalması, gençlerimizin folklor çalışmaları yanında kültürel çalışmalara önem verilmesi gerekliliği üzerinde durmaları kendi açımızdan sevindirici bir nitelik taşımaktadır.

Milli benliğin korunması, ana vatanımız Kuzey Kafkasya ile ilişkiler kurup bir (Ana Vatan) idesi yaratmak yolunda çalışmalar geliştirilirken, toplumumuzu zedeleyebilecek, çalışmalarımıza gölge düşürecek davranışlara da dikkat etmek zorunluğa ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'deki politik ortama paralel olarak aramızda birçok hemşerimizin bilerek veya bilmeyerek aşırı akımlara kendilerini kaptıracakları, bu akımlara derneklerimizi de sürtüklemek isteyecekleri ihtimalini gözden uzak tutmamak gerekir.

Bilhassa aşırı sağ ve aşırı sol akımlar ile kültürel çalışmalarımızı Türkiye'mizin milli bütünlüğünü zedeleyici nitelikte göstermekten azami derecede kaçınmaya dikkat edilmelidir.

Ayrıca kültürel çalışmaları engellemek, Kafkasyayla ilişkiler kurmak, haberleşmek v.s. şeklindeki gayet normal ve gerekli davranışları kanunsuz ve yersiz davranışlar olarak göstermek isteyen, dünyanın gidişatından habersiz kişileri de iyi tanımak ve bunların olumsuz fikirlerini dikkate almamak zorunluğunda olduğumuzda unutmamalıyız.

KAFKASYA

A Ç I K T E Ş E K K Ü R

Geçirdiğimiz Şeker Bayramı, Yeni yıl ve Kurban bayramı dolayısıyla dergimize gerek yurt içi gerekse yurt dışından çeşitli kuruluş ve kişilerden tebrik mektupları gelmiştir.

Amerika, B. Almanya, Fransa, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Ürdün, Suriye ve Kafkasya v.s. memleketlerle Türkiye dahilinden başta sayın Başvekil SÜLEYMAN DEMİREL olmak üzere pekçok kıymetli zevattan aldığımız tebriklere teşekkür eder durumu sayın okurlarımıza da duyururuz.

Çerkes Olmak

Merzifon'dan orijinal bir mektup almış bulunuyoruz; on sekiz yaşında bir kızdan. Kız kardeşimiz şöyle diyor mektubunda :

«Çerkes komşumuza gider, gelirim; çocuklarıyla da arkadaşım. Bu arada isteyerek Çerkes dil ve adetlerini öğrendim; çünkü Çerkeslerin hareket, terbiye, topluluk ve konuşmalarına hayranım. İçimde Çerkes olmak, onlar gibi yaşamak, konuşmak; örf ve adetlerine uymak özlemi var. Bu da komşumuz... beylerin disiplinli hareket tarzlarını gördükten sonra kök salmaya başlamıştır içimde. Eğer mahzuru yoksa bu isteğimin Kafkasya Dergisinde yayınlanmasını ve bütün Kafkasya Çerkeslerinin, benim de onlardan biri olmak için çırpındığımı duymalarını istiyorum. Evet kabul ederseniz ben de Çerkes olmak istiyorum.»

Genç kızkardeşimiz mektubuna uzun uzun devam ediyor, «Çerkeslere ait ne varsa edinmek istiyorum» diyor.

Türk asıllı kız kardeşimiz yıllar yılı insanlık anlayışının dışında topluma korku saçan faşist kafatasçılarının canavarlıklarını, tam bilinçle denemezse de ne güzel endişeleriyle dile getiriyor.

Çerkes olmak asla Çerkes ırkından gelmeyi gerektirmez. Kim Çerkes geleneklerine ve insanlık gereklerine uyuyorsa o bizce en büyük Çerkestir. Türk ırkından gelen ve Türkçe konuşan Karaçay ve Balkarlar Çerkeslerin en saygıdeğer topluluklarının başında gelmektedirler.

Sevgili kız kardeşimiz, siz bizim için, hiç bir kuşkulu yönü dahi düşünülemyecek olan değerli bir kardeşimizsiniz. Kim ki bunun dışında düşünüyor, biliniz ki o Çerkes değildir.

KAFKASYA

N İ Ş A N L A N M A

Adapazarında Jandarma Üsteğmeni Ertekin İşcan ile Adapazarlı Sayın Fuat Berkin kızı Işık hemşerilerimizin nişan törenleri 13/Aralık/1969 günü akşamı kalabalık bir toplumun katıldığı Gonca düğün salonunda yapılmış ve gece yarısına kadar güzel ve neşeli bir gece geçirilmiştir. Tebrik eder mutluluklar dileriz.

Kabartay - Balkarda Geçen On Gün

— 3 —

(Geçen Sayıdan Devam)

Yazan : İzzet AYDEMİR

SAĞLIK İŞLERİ : Kabardey de en iyi şekilde çalışan bir örgüt de sağlık bakanlığı. Burada sağlığa çok önem veriliyor. Yaptığımız incelemede halen Kabartay-Balkar Cumhuriyetinde 1200 doktor, 4.500 Hemşire, hastanelerdeki yatak sayısında 5.000. ölüm oranı Binde 28.7 iken bu oran bugün binde 6 ya düşürülmüş. Buna karşılık doğum oranı binde 25 bir artış gösteriyor.

Eskiden çok yaygın olan bazı hastalıklar önlenmiş, şu anda sıtma hastalığı tamamen önlenmiş. En yaygın hastalıkta iyot noksanlığı yüzünden meydana gelen Guatri. Şimdi bunun mücadelesine girilmiştir.

KÜLTÜR VE EĞİTİM

Burada en önem verilen bir örgütte eğitim. Rusyada Kabartay - Balkar Cumhuriyeti okuma yazma oranı en yüksek olan bölge. Halen okumayan hiç bir çocuk yok. Okul sayısı 7.000 bu arada öğrenci sayısı 120.000, öğretmenlerin yüzde 70'si Adige ve Balkarlardan teşekkül ediyor. Öğrencilerin başarı oranı yüzde 95 e varıyor. İlkokul 3, ortaokul 5. Lise 2sene olmak üzere ilk ve orta öğrenim 10 yıl. Bu sistem ilk defa burada uygulanıyormuş. 10 yıllık bu öğrenim mecburi. Ayrıca biri Balkar, diğeri de bir kazak köyünde olmak üzere 5 geri zekalı çocuklar okulu var. Üstün zekalı çocuklar için ayrıca bir öğrenim sistemi yok. Kimsesiz çocuklarla çok çocuklulara mahsus özel okullar kurulmuş, bunların sayısı 120.

Öğretmenlerin yüksek öğrenim ve pedagoji eğitimi görmesi zorunlu. Köy ve şehirlerde aynı program uygulanıyor. Öğrenime başlamadan önce ilkokul çağına gelmiş çocuklar 1 yıl kendi ana dilleri ile öğrenim yapıyorlar, ondan sonra öğrenime başlıyorlar. 8.ci sınıftan sonra çocuklar (köylerde) şoförlük ve traktör sürücülüğü öğreniyorlar, şehirlerde ise fabrikalarda çalışıyorlar. Kız öğrencilere ayrıca sanat ve el işleri öğretiliyor.

CUMHURİYETİN YÖNETİM SİSTEMİ

n Son yaptığımız araştırmalarda bugünkü Kabartay-Balkar Cumhuriyetinin nüfusu 500.000 e yakındır. Bu nüfusun 300.000 Kabardey Çerkesleri, 120.000 i Rus 40.000 i Balkarlar, 40.000 i de Kazak, Tatar, Ya hudi vs.den ibaret.

Parti 1. ci sekreteri Melbaxo Timbore (Kabardey)
Parti 2. ci Sekreteri Rus
Parti 3. cü Sekreteri Şecehaçe Muhamed (Kabardey)
Başbakan Kuşxa Çişiko (Kabardey)
Parlamento başkanı ve
Cumhur başkanı Yetu Muhamed (Balkar)

BAKANLAR

Cılağistan Efendi (Kültür), Hajelt Muhamed (Tarım), Şocen Vera (Bayan, Sağlık), Maşez Yura (Hafif sanatlar), Yevjeuko Naşxo (Beslenme sanayii), Kazmax İzrail (Maliye), Xambazar Jenpago (Sosyal işler) Bunlar Adigedir. Ayrıca Şecenef Şamil (Kültür), Sultan Babayef (İç İşleri), Hamit Başiyef (İnşaat) Balkar; G. Bahtiyar (Ticaret) Tatar ve ayrıca da 3 Rus bakan bulunmaktadır. Parlamento genel sekreterliğini ise Verjay Faine yapmaktadır. Gerek Faina gerekse 3.cü parti sekreteri Şecehaçe Muhamed bizimle çok ilgilenmiş, parlamentoyu geziliirmiş, açıklamalarda bulunmuşlardır. Özellikle bana karşı büyük iltifatta bulunmuşlar, tam bir Adigelik samimiyeti içerisinde hiçbir art düşünce taşımadan ilgilerini esirgememişlerdir. Beni en çok memnunden hususlardan bir tanesinde sayın Faine ve Şecehaçe'nin parlamentoda verdikleri yemek ziyafetinde Çerkes millî yemeklerinin bulundurulmasıdır. Ayrıca Nalçıkta makam arabasının emrimize tahsis edilmesi olayını burada belirtir, kendilerine teşekkürlerimizi iletiriz.

KÖYLERİ GEZERKEN

Kaberdey köyleri büyük, planlı şekilde düzenlenmiş, Bu köyleri gezebildiğimiz kadar gezdik, gördük. Yollarda pekçok mezarlıklara rasladım. Buralarda asırlar boyunca yaşamış atalarımızın halâ kemikleri bulunuyordu. Mezarlar pek bakımlı değil, büyük çoğunluğunun üzerinde bizim mezarlarımızda olduğu gibi eski yazıyla yazılmış kimlikleri belirten yazılar var. Bir ara bir mezarlığın önünde durup ruhlarına fatiha okuyorum. Arkadaşlarım dikkatle izliyorlar beni, ne yaptığımı biliyorlar, ve hiçbirinden bir ses çıkmıyor. Konuştuğumuz köylüler dini konulara daha meraklı. Evlerde özellikle yaşlılar beş vakit na-

mazlarını kılıyorlar. Nalçıkta davetli olduğumuz bir evde namaz kılan bir yaşlı kadınla karşılaşmıştım. Namazı bitirmiş dua etmekle meşguldu bizi görünce biraz acele etmiş, sonra da namazlığını toplayarak odasına geçmişti. Baş örtülü, nurani yüzlü bir kadındı.

Konuşmalarımızın esasını çoğunlukla dini konular teşkil ediyordu. Bir ara birisine cenaze törenlerinin nasıl yapıldığını sormuştum. Cenaze evde bir gece kalıyor, ertesi gün mezarlığa götürüyor, orada cenaze vakanıyor, başta Yefendi denilen din görevlisi olduğu halde hazır ca-maat tarafından namazı kılınıp defnediliyordu. Bu Yefendüler yaşlı kimselerdi, toplum üzerinde hala etkileri görülüyordu. Bunların dinsel alanda nasıl yetiştiklerini sordum, bunlar ölünce yeni Yefendiler nasıl yerlerini alabiliyor dedim, pek kesin bir cevap alamadım. Anlaşılan dini eğitim yine yapılıyor; fakat din adamlarının yetişmesinde bir gizlilik esas oluyordu. Kaberdeyde hiç cami ve kilise göremedim. Son zamanlarda Rusyada hiristiyanlara dini serbesti tanınması yanısıra müs-lüman olan Çerkeslerin de bundan yoksun kalmaları, kalamıyacakları nı anlamış bulundum.

SÜNNET TÖRENLERİ : Aynı şekilde çocukların sünnet edilip edilmediğini sordum. Bütün çocukların sünnet edildiğini öğrendim. Yalnız sünnet törenleri öyle gösterişli bir şekilde yapılmıyor. Özellikle köyler dışında düğünlerde yapılmıyor. Köylerde düğünler bildiğimiz şekilde Adige usulüne göre düzenleniyor. Adige geleneklerinden olan Vase-Başlık burada da devam ediyor. Gizli olarak alınan başlık 200-300 ruble arasında. Bu arada kızlar arasında kaçmalar, kızın baba evine bir seneden önce dönemeyişi gibi usullere büyük bir titizlikle uyuluyor. Kaberdeyde evlilik müesseseleri yine tek kadınla evlenme sistemine göre işlemekte genellikle köylerde resmi nikah dışında dini nikah da kıyılmaktadır.

STARA VURUP KÖYÜNDE : Stara Vurup Çerkes köyüne iki tak-siyle geldik. Yanımda Şocençuk Adem, Yefenü Abdül, Bersbi, Semih ve Hafiftse Muhammed var. Köyde bizi kolhoz başkanı Hasanbi ve bir heyet karşıladı. Biraz dinlendikten sonra köyü gezmeğe başladık. Köy çok büyük. İki tarafında tek sıra halinde sıralanmış evler, bu evleri büyük bir cadde ayırıyor. Evler birbirine bitişik, bahçeli, hepsinin büyükçe bir kapısı var. Köy hakkında bilgi alıyoruz. Köyde 10 sınıflı bir İlk-Orta okul, bir sağlık polikliniği, elektrik su tesisleri mevcut Yakacak olarak odun kullanılıyormuş. Ençok dikkati çeken şey giyim-lerin pek iyi olmadığı. Ama buranın birköy olduğunu da hatırdan çıkarmamak gerek. Öyle yemeğini Hasan Bi'nin evinde yiyoruz. Sofrada neler yok ki, Adige peyniri, keti-şips, sucuk, salam, Şiş kebab (Evet

burada da şiş kebab var), fakat bizdeki gibi ufak değil uzun ve kalın şişlerde kızartılıyor. Artık buranın yemek adabına kendimi alıştırdım. Yemekleri çok az, ağır, ağır ve idareli yiyorum, aksi halde mide fesadına uğramak mümkün. Hele benim gibi içki içmeğe alışık olmayanlar olursa yemek sofrası insana eziyet veriyor. Herşeyin bol olduğu sofrada sebze yemeklerine raslamak mümkün değil. Yemekten sonra tekrar köyü gezdik, Hasan Bi bana Gürcü şapkasını hediye ediyor (onunla resim çektirmiştim ama maalesef şapkayı orada unutup geldim) Dönüşte bizi adet üzere köyün sınırına kadar uğurladılar. Burada yeniden mola verdik, birbirimizden ayrıldık.

Yolda köy kavşaklarında Çerkes figürleriyle süslenmiş afişlere rast hyorduk. Köylerin isimleri Kabardeyce yazılıydı, afişin altında köye giden yön işaretlenmişti.

Otele döndüğümüzde akşam olmuştu. Gece yine Ürdünlü Muhammed Emin ziyaretimize geldi. İyi Türkçe bidliği için uzun süre dertleştik. Hep istikbal hakkında tartışmalarda bulunduk. Ne güzel oluyor bu konularda kafa yormak, sonuç olarak fikir birliği yaptık. Daha yapacağımız çok şey vardı.

KABERDEY'DEN AYRILIRKEN : Bugün Nalçık'ı yeniden ve son defa bir kere daha geziyoruz. Yarın Gürcüстана gitmek üzere buradan ayrılacağım. Arkadaşlar birkaç gün daha kalmamı çok ısrar ediyorlar, daha pekçok görülecek yerler olduğunu söylüyorlar. Fakat zaman yeterli değil. Evet geziyoruz Nalçıkı, dikiş fabrikasına muşamba, naylon sanayii fabrikasını, hastaneleri, bakanlıkları, parlamento binasını üniversiteyi... Her gezdiğimiz kurumlarda işçi, aydın, çocuk, kız, erkek pekçok kardeşlerimizle karşılıklı konuşmalarda bulunuyoruz. Herkes herkes soruyor bana, «Türkiyedeki kardeşlerimiz ne yapıyor, bizleri düşünüyorlar mı.» Evet onların öğrenmek istedikleri en önemli şey : «Türkiyedeki kardeşlerimiz düşünüyorlar mı bizleri.....»

Son günümüzü ve gecemizi hep arkadaşlarla birlikte geçiriyoruz. Bütün zamanımızı karşılıklı konuşmalara ayırdık, konuşuyor ve dertleşiyoruz.....

Beni Nalçıkın hava alanı olan Mineroli vodi, ye götürecek olan özel araba hazır. Teüne Haçim, Ş. Adem, Sebançi Mustafa, Fovset Balakar, Hafitse Muhamed, Bersbi, Ürdünlü. M. Ali Vardem ve diğer kardeşlerimiz son defa vedalaşıyoruz, hepsi bana sıkıca sarılıyorlar, gözler yaşlı, kalpler ümitle dolu ayrılıyor Nalçıktan. Semih Thabisim ve Hafitse Muhamed beni uğurlamak için birlikte geliyorlar Mineroli Vodi'ye. 4-5 saat bekledik Tiflis uçağını. Uçak neden olduğunu anlayamadığımız bir gecikme ile geldi. Mineroli Vodi her çeşit ve her dilden konuşan insanların toplandığı bir transit hava alanının bulunduğu yer.

Biraz sonra uçağımız havalanıyor, uzun süre yerde bana el sallayan Semih ve Hafitseyi izliyor gözlerim...

Kaberdeyde kaldığım on günde dile getirmeğe çalıştığım izlenimler yeteri derecede istenileni ortaya koyamamıştır. Buna rağmen kısmen de olsa okurlarımıza gerçek yönleriyle oradaki kardeşlerimizin yaşıntılarını anlatmaya çalıştım. Okuyucularımızda takdir ederlerki bu kadar kısa zamanda daha fazla detaylara inmek mümkün olamazdı. İşin dahası var. Biz yalnız Kaberdey, kısmen Osetya ve Gürcüistan dolaşabildik. Fakat Çerkesya bu kadarlık olamaz. Bir Adige bölgesi, bir

**Mineroli — Vodi. Hava alanından uçağa binmeden az önce.
Semih Thabisım ile.**

Karaçay Çerkes, bir Abhazyaya, Bir Çeçen-İnguş ve bir Dağıstan bizleri bekliyor. Önümüzdeki yıllarda ilk planda Adige bölgesi ile Abhazyayı ve Karaçay-Çerkes bölgelerini etüd etmek amacımız. Ama gönül isterki buralara topluca gidilsin, oradaki kardeşlerimizde buralara gelsinler ve asırların çeşitli politik ve ideolojik nedenlerle ayırdığı ana vatanındaki kardeşlerle muhacerettekiler birbiriyle kucaklaşsın ve artık bu ayrılık kalksın ortadan. Dünyanın bir kardeşlik, barış içinde bir arada yaşama idealine bağlandığı, yöneldiği şu sıralarda biz herşeyden önce bu işi kardeşlerimizle ilişkiler kurmakla başlamalıyız.

Sevinmeli ve kıvanç duymalıyız, çünkü toplulumumuz artık bu yola girmiş, kendi millî meselelerini kavramış, davalarına eğilmesini bitirmiştir.

BİTTİ

DERTLERİMİZ

Kocaeli KAFKAS Kültür Derneği Üyelerinden Yazan : Ertan OKANÇAY

Derneklerimizin kuruluş gayelerinden birisi de bir milelti ayakta tutabilecek olan ejdat yadigarı manevi kıymetlerin - Dil, Örf, Adet, edebiyat tarih vs. - korunması ve değerlendirilmesidir. Fakat ne hazindirki biz bu değerlerin korunması bir yana gittikçe gerilemesine yardım ediyoruz. Bu manevi değerlerin korunması ve kıymetlendirilmesi için kurulmuş olan derneklerimizin bir çoğunda da kültür faaliyetlerinin ağırlık merkezi bir noktaya toplanmış... OYUN, işin en eğlenceli ve en kolay tarafı da bu zaten I Oyun oynamaktan düşünmeye bile vakit bulamıyoruz.

Bizler Kafkaslı olduğumuzu oyun oynarken hatırlıyoruz. Ve oyun oynamakla Kafkaslı olduğumuzu zannediyoruz. Bunun neticesi de, en iyi oynayan en iyi Kafkaslı oluyor tabii. Ayaklarımızı çalıştırmak, kafalarımızı çalıştırmaktan daha kolay geliyor bizlere; maalesef bu gidişle beş altı asır sonra Kafe veya Apsova oyunu oynayan bir kaç Kafkasyalıya raslanır. Eğer oyun oynamak bütün meseleleri halletmiş olsaydı, veya bütün dertler oyun oynamakla kendiliğinden halledilmiş olsaydı, günün büyük bir kısmını oyun oynamakla geçiren AFRİKA Yamyamları Dünyanın en mes'ut ve dertsiz insanları olurdu. Tarih önünde sorumlu olan bizler büyük bir ihmalkarlık ve vurdum duymazlık örneği vererek oynamaya devam edelim, bizden evvelkiler oynamış

bizler oynuyoruz, bizden sonrakiler nasıl oynar bilemeyiz.

Tabii; Yapmaya mecbur olduğumuz bu kültür faaliyetlerinin yapılamaması daha doğrusu ihmal edilmişliğin neticesinde, Kafkaslılık layık olduğu mevki ve hedefine varamamıştır. Dernek üyelerimizin büyük bir kısmı ise derneğe yalnız haftanın muayyen günlerinde — ki bugünlerde düğün ve eğlence günleri oluyor gelmekte örneğin ayakta durabilmesi için aidat ve teberru gibi maddi yardımı yapmadığı gibi yapmak lüzumunu dahi hissetmiyor. Böyle olunca da Dernek salonları manevi kıymetlerin öğrenip öğretileceği bir yer olmaktansa bir oyun salonu olmaktan öteye gidemiyor. Her işin vakti saati olduğu gibi oyun oynamanın ve eğlenmenin de bir vakti vardır. Nasılkı, Öğle yemeğini veya akşam yemeğini yemek için; Öğle ve akşam vaktini bekliyorsak oyun oynamak ve eğlenmek için de bir vakit beklemek zorundayız, eğlenmek bir-iş başardıktan sonra yapılıır. Maalesef Derneğe gelen üyelerimizin çoğu derneğe adımını attığı gibi oyundan başka bir şey düşünmüyor. Ve derneği bir oyun salonu gibi düşünüyor bu aksaklıkları düzeltmeye mecbur olan bizler oyun oynamaktan o kadar yorgun düşmüşüz ki bunları görmek de ğil düşünmek bile istemiyoruz. Kendimize dönmek, kendimizi tanımak ve kendi dertlerimizle meşgul olmak bile

cazip gelmiyor bize, bir şeyen bir kafe ve bir Apsova oyunu kadar.

Araştırmacı ve yapıcı bir zihniyetle hareket etmeye mecbur olan biz gençler ise her ne kadar iyi bir araştırmacı ve yapıcı değilsek bile iyi birer oyuncu olmaya gayret ediyoruz. Yukarıda da

söylediğimiz gibi en iyi oynayan en iyi Kafkaslı oluyor. Kendisine karşı sorumlu olduğumuz tarih, kendi akışı içerisinde, büyük bir mesuliyet taşıyan bizleri bu durumumuz ve davranışlarımızla hiçbir zaman af etmeyecektir çünkü bizden sonraki nesillerimiz gibi.

(Geçen Sayıdan Devam)

— 2 —

Istanbul Türkiye Kafkas Derneğine Yapılan Bağışlar

	Lira
Nazmiye Tuğ	500
Nevhize Pisak	2 000
Pisak	1 000
Naci Karaca	500
Ömer Yağan	500
Necdet Aslaner	400
Nazım Loğ - Ceyhan	500
Nezih Baksı	500
Rıza Koaj	1 000
Rana Erkut	1 000
Remzi Birant	1 000
Ruşen Karsu	200
Remzi Ayberk	500
Nizamettin Kılıç vasıtasile	
Remziye Vatanartıran	100
Tahsin Vatanartıran	250
Sabri Ander	1 000
Salih Kurşun	1 000
Saadet Uzman	1 000
Saadet Sönmez	500
Savek Aslan	500
Sami Haratoka	500
Sofula Papandrea	100
Tarık Binat	500
Vasfi Güsar	500
Yaşar Bir	1 000
Yusuf Marşan	2 000
Yaşar Mercan	1 000
Necla Enünlü	1 000
Mualla Aksu.	500

Ş İ İ R :

S E S İ M İ Z

Yazan : ÇUREY

Ah! başladı yine müziği raksımızın
Sönmeyen aşkıdır bu raks Vatanımızın
Dinliyorum sessizce mutsuz Mızıkta
Ta gönlümün derinliğine aka aka
Kutsi nağmelerinle dikildi parmaklar
Döksün göz yaşı meş'um ve mücrim analar
Büyülüyor beni tevzi-i nezaketin
Yetiyor artık eksilmeyen faziletin.
Bak kalkarken siyah kalpağı şimale
Gıpta ediyor beşeriyet bu hale
Ölmeyen örfün müjdeliyor hürriyeti
Bak ey gafil gör ve tanı medeniyeti.
Ya Rab özenerek yaratan sensin bizi
Kurtar mabudu hürriyet olan Çerkesi
Ey! vefakâr dostum hamiyetinle yaşa
Meftunum, hasretim sevgili KAFKASYA.

Ş İ İ R :

B Ö Y L E M İ Ö L E C E Ğ İ M ?

Yazan : KOPSIRGEN O. A.

Ölüyordu yavaş, yavaş...
Sökük tırnakları ile onbeşindenberi
Dolaşmaktan nasır tutmuş tabanları.
Gözleri aralandı ve kızı sildi alnındaki teri
Sanki; (Siz bari böyle ölmeğin) diyordu.
Bir an armonik çalarcasına kıpırdanan elleri
Arandı... Arandı...
— Nerede hançerim, kalpağım, gümüş tasım?!
Bulamadı...
Birden gerildi... Üzerinde uçacağı
Artık görebileceği vatanının hayaliyle haykırdı :
«CANIM KAFKASIM!»

Çerkes (ABHAZ) Ata Sözleri

HIRSIZLIK — KUMAR

Türkçesi :

M. C. PAPA

A. K. ABCINGA

O. B. KOPSİRGİN

(Geçen Sayıdan Devam)

— 3 —

Eski ayakkabı çalmaya alışan köpeği huyundan vazgeçirtmek zordur.
Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir öpmekten
Hırsıza kapı baca olmaz.
Hırsız öksürüğü ele verir.
Şarabı çalan tortusunda yakalanır.
Hırsız soyacağı kimseyi bilir.
Hırsızla gezende hırsız sayılır.
Gece çalan gündüz yakalanır.
Manda çalanda iğne çalanda hırsızdır.
Ambardaki fare açlıktan ölmez.
Çalan zavallı, çaldıran ise daha zavallı.
Çalanın bir, çalınmış malı elinde bulunduranın yüz günahı var.
Peynir çalanın baş örtüsü yandı denilince, eline başına götürmüş.
Sopayı kaldırıncı, hırsız kedi kaçarmış.
İki hırsız birbirini soyarken, şeytanda onlara gülermiş.

ÖĞRENME — ZEKA — BİLME

Küçük tavşan «oturacak yer bulsaydım, söyleyecek bir şeyde bulurdum» dermiş.
Hasat zamanı fare de payını saklar.
Fazla zeki olanı yola getirmek güçtür.
Akıllı insan, dostunda olsun düşmanında.
Bilgi sahibi olmak beğlikten yeğdir.
Akıllı insan yüz kişiyi idare eder, akılsız kendini bile idare edemez.
Başkalarının fikirleri üzerinde düşün fakat kendi fikirlerini de ihmal etme.
Zeka kaba kuvveti yener.
Kalp misafir ise zeka ev sahibidir.
Çok yaşayan değil, çok gören bilir.
Akıllı insan, yalan söylese bile gerçek sanılır.
Kendini deli göstermekten akıllı göstermek yeğdir.
Deli döker, akıllı toplar.
Eşşeğe niçin anırıyorsun diye sormuşlar : Nasıl anırmayım inek bayırdan düşer ölürse bana taşıyacaklar.
Bilgi aydınlık, bilgisizlik karanlıktır.
Akıllı baba çocuğunu suya gönderirken destiyi kırmasın diye önceden oğlunu döğer.
Akıllı insanın her sözü ağzından iyi çıkar.
Zeka kılı kırk yarar.
Zeki insan ileri görüşlüdür.
Öğrenmek misafir, akıl ev sahibidir.

Adige Dili Kısa Grameri

— 2 —

(Geçen Sayıdan Devam)

Yazan : N. KARBEÇ

Ayrıca da konson grupları (pq, rd, str, st, sdr,...vb.) çokca görülür.

B. Morfoloji : 1 — Hece : kapalı ve açık ve aynı zamanda, başlıbaşına anlam veren hece türleri için aş. bk.

2 — Kelime yapısı : bir Adige kelimesi ya bir yalın (ek almamış, yani kök) kelime veya bir bileşik veya bir türemiş kelimedir. Türemiş kelimeler bir kök (veya birden fazla kök) ve hiç olmazsa bir ekten oluşmuştur.

a) Yalın (kök) kelimeler : bir morfem (se-ben; ne-göz; pçe-kapı; ble-yılan) veya iki morfem (çva-le : çocuk; çı-le : halk) veya daha fazla morfem (chan-ğup-çe : pencere; e-ta-qe : horoz; ha-pvı-ra-cue : kelebek; ha-de-çe-mı-vue : kaplumbağa) den oluşur. Yalın kelimeler çeşitleri yönünden isim soylu (isim, sıfat, zamir, edat, zarf...vb.) ve fiil soylu (fiil ve türevleri) kelimelerin kökleridirler.

b) Bileşik kelimeler : İki veya daha fazla kelime birleşerk tek bir kavramı belirtir.

c) Türemiş kelimeler : kelimeler ön, ara ve son ekler (veya bağ morfepleri) alarak oluşurlar.

Ekler : kelime türetmeye ya da kelimelerin görevlerini belirtmeye yarar; ikiye ayrılırlar : 1 — Yapım ekleri (kelimelerin anlamını ve çeşidini değiştiren ek. Örneğin, isim guegu yol kelimesinden : sıfat «ğuegu-rı-kvue»-yolcu; isim «ğuegu-ğune»-yol kenarı; fiil «ğuegu-kvuen»-yola çıkmak...vb), 2 — Çekim ekleri (kelimelerin cümledeki görevini belirten ek. Örneğin, «-xe» ve «-me» çoğul ekleri : «uıne-xe-r»-evler, uıne-me»-evlere. İkinci örnek her zaman çoğul vermez : «uerı-me sızsıısnerer, sı tsvıfep»-korktuğum sen-sen, insan değilim; fakat çoğul olduğunda özne de çoğula uyar. Örneğin, «uıne-m syeptlı»-eve bakıyorum; «uıne-me syaptlı»-evlere bakıyorum; birincisi «sye-» de özne tek şeye, ikincisi «sya» da özne çok şeye bakmaktadır.)

Tanımlama harfi : «-r». Kelimelere anlam yolundan belirlilik kazandırır ve kelime sonuna gelir : «pcae»-kız, belirsiz, bilinmeyen kız; «pcae-r»-kız, ama belirli, bilinen kız.

İsim halleri : «-m» hali. «Uine-m»-eve; çoğul şekli : «une-m-e»-ev-
lere. «-ge» (batı kolu bozkır lehçelerinde : «-dje», «-çve», «-kve»; doğu
kolu lehçelerinde : «-kve») hali. «Uyauji-ge»-peşinden, arkandan. «-m-ge»
şekli : «ğuegu-m-ge»-yolda.

Kelime cinsleri : aş. bk.

Fiil : kök (veya mastar) halinde «-n (veya «-ner», «-nır»...vb.)» so-
nekini alır. Çekimde özne ve hatta nesne de fiil gövdesinin içine girer;
ve yine kök fiile de özne ile nesne de girebilir. Genellikle özne başta,
nesne de ondan sonra gelir. Bir örnek : «sı-guip-tlı-çvetvışağ»-isteğin
dışında senin olan yere oturdum (anlamını verir). Özne ile nesneyi de
fiil gövdesinin içine alan bu gövdeleyi (encorporant) düzen bazı kuzey
Kafkas Dilleri (Adıge, Vubih .v.b.) ile. Ön Asya Dillerinin sınıfsız kal-
mış üyeleri (başka bir adla Eski Kafkas Dilleri) arasında görülen or-
taklaşa özelliğidir. (bk. Türk Ansiklopedisi, madde : ESKİ KAFKAS
DİLLERİ, A. Dilâçar; aynı yazar : DİL, DİLLER, DİLCİLİK, Türk Dil
Kurumu yayını, Ankara, 1968).

İki kökten oluşmuş fiiller : bir temel fiil kökü ile, bunun içine
girmiş başka bir fiil kökünden oluşur. Örneğin, «yejen»-hareket etmek
fiili ile onun içine yerleştirilecek «çen»-koşmak, «hın»-götürmek fiilleri:
ye-çen-jejen»-koşarak hareket etmek, «ye-hı-jejen»-götürerek hareket etmek
(burada gövde içine giren fiillerden «-n» mastar ekinin düştüğü görü-
lür.)

C. Sentaks (Sözdizimi) : bir Adıge cümlesi ilk bakışta Türkçedeki
gibi «özne-zarf tümleci-dolaylı tümleç-düz tümleç-yüklemeden» oluşmuş
görülebilir; fakat daha karmaşıktır ve çoğunca çekimde olduğu gibi,
pek özel bir durum gösterir. Basit olan bir örnek : «se nepe sinibjeju-
ım tııtl qiesxığ»-ben bugün arkadaşımın kitap aldım. Çözümü : «se-
ben» (özne), nepe-bugün» (zarf tümleci), «sinibjejuım-arkadaşımın
«(dolaylı tümleç), (tııtl -kitap» (düz tümleç), «qiesxığ-aldım» (yük-
lem). Başka örnekler için aş. bk.

ADIGE DİLİNİN ESAS GRAMER BÖLÜMÜ :

A. Fonetik (Ses Bilgisi) : 1 — Fonemik ve imlâ : Adıge dili fone-
tik bir dildir; vokal (sesli; meqezeşe), yarı vokal, konson (sessiz, me-
qezaraşe), diftong (bileşik; megezepıt), konson grupları ve ikiz kon-
son grubu seslerini kapsar. Yazı dili olarak iki lehçeye ayrılmıştır.
Bjediğı esaslı Adıge edebi lehçesi : kullananların sayısı aş.yu.100 bin
(1959 sayımına göre 80 bin); Asıl Kabarday lehçesinin Nalşık yöresin-
de konuşulan Büyük Kabarday ağzına göre düzenlenmiş olan Kabar-

day-Çerkes (qeberdey-şerces) edebi lehçesi : kullananların sayısı aş.yu. 300 bin (1959 sayımına göre 234 bin), ayrıca bu lehçe Karaçay-Balkar, bir kısım Nogay, Abaze Abhazları, Oset ve Svanlar arasında «lingua franca» ikinci geçerli dil durumdadır). Buradaki incelemenin esası olan Şapsığ lehçesi Kafkasya'da Karadeniz kıyı bölümünde aş.yu 10 bin kişi tarafından konuşulmakta olup, yazı dili değildir.

Adıge dili Milât öncesinde bir yazı dili idi; Adıge-Aps-ua kök dilinde yazılmış olan tabletler bulunmuştur (daha çok Ap'sua diline ait olan bu tabletler Fenike alfabesi kullanmıştır; ayrıca Yunan alfabesine göre Adıge yazısı da vardı. bk. H.Ş. Uruş : Adıghe Txıbzem Yı Txıde-Adıge Yazı Dilinin Tarihi, Nalşık-1968. Sa. 5-12). Benzer belgeler Kafkasyanın türlü bölgelerinde bulunmuştur. (aynı esere bk.) Güneydeki uygarlıklar (Mezopotomya, Anadolu ve Yunan)ın sönmesi ve Kafkasya'nın kuzeyden göçebe kavimler (Kimmer, Sarmat-Alan, Altay)'ın sürekli saldırıları karşısında Adıge dilinin yazılı dil olmaktan çıktığı sanılmaktadır; Adıge kültürünün derinliği de o devrelerden kalmış olsa gerek. Daha sonraları Adıge yazısının kalıntısı sanılan marka ve damgaların kullanıldığı görülür (Bu arada Türk gezgini Evliya Çelebi «Seyahatname» sinde Adıgelerin kendi dillerinde Kırım'a mektup yazdıklarını kaydeder).

Adıgece 19. yüzyılda Kafkasya'da ve Türkiye'de bir yazı dili haline gelir. Türkiye'de bir «göçmen Adıge edebiyatı» yaratma çalışmaları ikinci meşrutiyetin bitmesi üzerine giderek önlenir; fakat medreselerde Adıgece mevlit okutulması, gizli de olsa, yer yer 1950 yıllarına kadar sürer (özellikle Düzcede). Kafkasya'da halen bir yazı dili olan Adıgece on yıllık ilk öğrenimde yavaş yavaş yerini Rusçaya bırakmak üzere Rusça ile birlikte okutulur; yüksek öğrenimde yerini tamamen Rusçaya bırakır; tamamen Rusça eğitim gören Nalşık'taki Kabarday-Balkar Üniversitesinde sadece bir kürsü dili (Kabarday Dili ve Edebiyatı Kürsüsü) olarak okutulur.

Bütün bu bilgilerin ışığında Adıge dilinin göç sonucunda geniş Rus dil yayılma alanında küçük adacıklar durumuna düştüğü ve son yıllardaki çabalara rağmen Rusçanın karşısında sönmek için bağımsız bir duruma gelemediği söylenebilir. Kafkas dilleri arasında tek resmi dil Gürcücedir.

Adıgece iki yazı dili şeklinde ikiye parçalandığından kiril esaslı iki ayrı alfabe kullanır :

Adıge Alfabesinin Fonetigi :

Vokaller : a, e, é, ı, i, o, uı, ya, ye, ü (veya yu)

Konsonlar : b, u (v ok.) g, d, j, z, k, l, m, n, p, r, s, t, f, x. ts. ç. ş, c, v (Burya kadar verilen harfler bitirilmemiş olanlarıdır)

gu, ğ, ğu, dz, dzu, dj, jh, jhu, zh, xh, xhu, tsu, ç', c, cu. tl. q. vu. pv, tv, tvu, tsv, çv., cv, cvu, lv, kv, kvu (Bu harfler de kiril asıllı alfabede bitişik yazılanlardır).

Kabarday Alfabesinin harfleri (kendi alfabetik sırasına göre) :
a, e, b, w, g, gu, ğ, ğu, d, dj, dz, ye, é, j, jv. z. i. y. k. ku. kv.
kvu, q, qu, kxh, kxhu, l, tl, lv, m, n, o, p, pv, r, s. t. tv. u. f. fv. x.
xu, h, xh, xhu, ts, tsv, ç, ş, şş, cv, i, ü (yu), ya, vı, vu.
ayrıca Türk alfabesine uydurabilmek bakımından «v», «v, v» şeklinde
belirtilebilecek iki ayırma harfi.

Her iki alfabedeki «gh» sesi ile «g» sesi aynı harfle gösterilmiştir.
Bu durum bir noksanlık olsa gerek: Örneğin «adige» kelimesi bu
şekliyle hem «çerkes» ve hem de «öteden» anlamlarını verir; oysa
«adighe» yazılabilsen sadece «çerkes» anlamını verirdi; burada Rus
telaffuzuna uyulmuş olsa gerek.

Şapsığ sesleri hemen hemen Adige alfabesindeki seslere uyduğundan
ayrıca üzerinde durulmıyacaktır.

Ses Tablosu (Fonetik Cetveli)

Keskin konsonlar : b, w, g, gu, ğ, ğu, d, dzu, dj, z, j, jh, jhu, jv, l.

Sağır konsonlar: p, f, x, xh, xhu, ts, tsu, ç, ç', s, ş, cu, şş, tl, k, q.

Gırtlak-boğumlama konsonları : v, vu, pv, pvu, tv, tvu, tsv, çv,
cv, cvu, lv, kv, kvu,

İmlâ : «a» harfi ve kelime içinde gösterdiği değişmeler : kelime başında,
örnek : abghe-divan, ate-yığın; kelime içinde : etaqe-horoz, xatebahçe : «a»nın «e» ye dönüşmesi : qakvue-qekvuen (gel-gelmek), banebenen (güreş-güreşmek), davue-devuen (dinle-dinlemek).

Düzeltilme ve not: 1 — Kafkasya Kültürel Dergisinin 23 sayısında çıkan bu yazının şu kısımlarının düzeltilmesi : sahife 25 ve satır 14 te (15 tane dil) yazısının (8 tane dil) şeklinde düzeltilmesi; satır 15 te (doğu veya Çeçen-Lezgi : Çeçen veya Nahçuy, Avar-Andi veya Andelal, Lak, Dargi, Tabasaran veya Samur, Arçi Udi, Hinaluğ; batı veya Abasg-Kerket : Aphaz veya Ap'sua, Vubih, Adige) yazısının (doğu veya Çeçen-Lezgi : Çeçen veya Nahçuy veya Veynah, Dağıstan veya Lezgi; batı veya Abasg-Kerket : Aphaz veya Ap'sua, Vubih, Adige) şeklinde düzeltilmesi; satır 17 de (güney 4 dil; kuzey 11 dil) yazısının (güney 3 dil; kuzey 5 dil) şeklinde düzeltilmesi; satır 13 te (Gürcü, Laz, Mingrel, Svan) yazısının (Gürcü, San, Svan) şeklinde düzeltilmesi rica edilip, özür dilenir.

2 — Doğu Kafkas dil grubu Çeçence (üç kola ayrılır) ile Dağıstanca (5 kola ayrılır)dan, yani iki dilden meydana gelir. Güney Kafkas Dil grupundan olan San dili iki kola (Laz ve Mingrel) ayrılır.

3 — Bu yazının sonunda bütün yaşayan Kafkas Dilleri (8 tane dil)nin lehçe ve ağızlarıyla birlikte genel bir tablosu verilerek bu yoldaki yanlışlıkların giderilmesine çalışılacaktır.

Gürcüstan Gezisi

— 3 —

(Geçen Sayıdan Devam)

Yazan : İzzet AYDEMİR

TİFLİS ÜNİVERSİTESİ :

Gürcüstanı gezerken bizim için en önemli olaylardan biriside hiç şüphe yok ki Tiflis üniversitesi oldu. Çerkeslerin kültür yaşantılarında Tiflis üniversitesinin rolü çok büyüktür. Bugün dünyada Kafkas dillerinden doktora tezi vermek için yetkili 2 üniversite var : Moskova ve Tiflis üniversiteleri.

Halen Tiflis üniversitesinde Çerkes dilleri üzerinde çalışmalar yapan ve kürsüleri bulunan 6 profesör ile 2 doçent bulunmaktadır. Bunlar Kafkas dilleri kürsüsü adı altında birleşmektedir ve kürsünün başkanı Prof. Çikoba idi. Halen bu zatın yerini 1960 yılındanberi almış bulunan Prof. Rogava'dır. Kısaca özetlersek Tiflis Üniversitesindeki Kafkas dilleri şu bölümlere ayrılmış bulunuyor :

- 1 — Prof. Çivobova, Kafkas dilleri genel grameri,
- 2 — Prof. Lomfakitze, Abhaz dili, (Bu Prof. Bayandır)
- 3 — Prof. Rogava, Batı-Kafkas dilleri (Şapsuğ, Abedzah, Kaberdey vs.)
- 4 — Çeçen (Tuş) dili, 5 — Maaru (Avar) dili, 6 — Lak dili,
- 7 — Dargi dili, 8 — Ud dili.

Bu dillerin toplamı Kuzey Kafkas (Çerkes) dilleri olarak incelenmektedir.

ABHAZ DİLLERİ KÜRSÜSÜ : Tiflis Üniversitesinde en önemli bir yer tutan ve çok gelişmiş bulunanı Abhaz dilleri kürsüsüdür. Abhaz dilleri kürsüsü ilk defa Abhaz dil bilgini DİMİTRİ GULYA tarafından 1925-1927 yılları arasında kurulmuş ve çok ileri bir safhaya götürülmüştür. 1927-1937 yılları arasında ise Prof. Caraşiya tarafından çalışmalara devam edilmiştir.

Üniversitedeki Profesörlerle iki saatten fazla süren konuşmalarda bilhassa Gürcü-Çerkes kardeşliğinden ve üniversitedeki çalışmalardan söz ettik. Özellikle Prof. Otar Giginışvili tercümanlığımızı yaptı, çok değerli ve samimi buldum profesörleri. Prof. Lomfakitze, (Abhaz dili), Prof. Rogava (Adige dilleri) ve diğerleri gerçekten her yönleriyle kültürlü kişilerdi.

Tiflis üniversitesinde 1944 yılından sonra Kafkas dilleri hakkında 16 kitap ve ayrıca da 17 dergi (Belleten) yayınlanmıştır. Tiflis Üniversitesinden yetişenler arasında, Şinguba (Halen Cumhurbaşkanı imiş), Çikaduva, Aristava, Bgajva, Canaşiya (Sohum Üni. Abhaz dili Profesörü ve Gürcü), Gubiliya, Rauf Gliçev (Karaçay-Çerkestedir ve Abhazdır) vs. Abhaz dilleri kürsüsünden, Çeraş Zeynep, Auhe Azbe, Na boka Nina, Gışnuh (Adıge bölgesinden); Bağ Piyotr Şerdam, Abu Nemraş Kim vs. (Kaberdey-Balkar'dan); A limbek Biboleto, (Çeçen-İnguş); Mikail Eldar (Dağıstan); Doçent Gaguva, (Çeçen) vs. sayılabilir.

Tifliste Bahçede Kaysı Toplayan Gürcü Hanımlarla

Gürcüstandan ayrılışım da bana üzüntü verdi. Herşeye rağmen Orada konuştuğumuz Gürcü dostlarımız Kafkas milletleri arasında dostluk ve kardeşliğin devamı ve ilerlemesi temennisinde bulundular.

Tiflis hava alanından ayrılırken bana içten el sallayan gerçek dostlarımızın Gürcüstanda da bulunduğuna inandım.

(B İ T T İ)

K O Ç A S

(Geçen Sayıdan Devam)

— 5 —

Yazan : TSEY İbrahim

Çerkesden Çeviren : M. Mefevîd

(Dört Perdelik Dram)

Tuğuz - (Başını kaldırarak) : Vah, vah, vah, görünüşe göre Koças'ımız derin aşka yakalanmış. Hiçte iyi bir şey değil bu... Bu böyle süremez; gidip onu düştüğü bu aşk kuyusundan çıkarmak gerek (Kalkıp Koças'ın yanına varır) : Koças, ne oldu sana böyle? Söylesene neden uyumadığımı? Yorgun dönüşlerinde bizden önce uykuya dalardın, biz de seni uyandırmaktan kaçınırdık. Şimdi anlıyamıyorum bu durumu. Nen var, söyle de bilelim.

Koças — Sorma Tuğuz.

Tuğuz — Rengin kaçmış görüyorum, zayıfladın, mezar kaçınına döndün. Babanın arkadaşıym, senin de arkadaşımın; onun için seni de çok severim. Dolayısıyla, açılman gerek bana. Nen var?

Koças — Ey Tuğuz! Aşk içine sinip her tarafını sararsa başıma geleni anlarsın... Çıldırılmışım Tuğuz, aşk ateşiyle tutuşmuşum! Seviyorum onu!

Tuğuz — (Üzüntüyle) : Yoksa?..

Koças — Evet prensesi, seviyorum onu, Tuğuz!

Tuğuz — Yazıklar olsun sana, Koças! Senin ağzından işitmeseydim bunu; böylesine geveze bir kadının seni avcılığın zevkinden uzaklaştırabileceğini aklımın köşesinden geçiremezdim. Şöyle çevreye bir göz atsana; göğün, doğanın güzelliğini görmüyormusun? Yıldızlar gök yüzünde serpilmiş ne de güzel parıldıyorlar! İşte, gece yolculuklarında kılavuzluk yapan kutup yıldızı öbürlerinden daha büyük parıldıyor, bizimi de kılavuzumuzdur o; beri yanda, yakınlığın, dostluğun örneği yedi kardeş yıldızının düşündürücü seremonisi görülüyor. Ulu ormanların serinliği, yüreklere korku saçan domuz horultuları, thaçeğmez otlakları, dağlardan yankılanan avcı sesleri... ne de güzel bütün bunlar! Verimli yaylalarda otlayan dağ keçilerinin güzelliğine ne demeli! Geyiklerin boynuzlarını arkaya yatırmış yılan gibi sık ağaçlar arasından kayışları, onları kovalayan avcılarının akıllarının başlarından gitmesi! Ey benim yiğit Koças'ım, bir düşünsene bunları! Koças'lığını koru yavrum! Erkek bir kadına aşık oluncaya kadar erkektir, ondan sonra kadınlaşır» derdi baban. Kadın yerine geçme Koças, erkek olduğunu unutma, çıkar böyle şeyleri kafandan.

Koças — Ey Tuğuz... Babam muhakkaki bir deli değildir, ama karşıma çıkan gibi, en üstün güzelikleri üstünde topluyarak yaratılmış bir dilberle karşılaşsaydı, sanırım o sözünden vazgeçerdi.

Tuğuz — Aşk aklını başından almış, ne dediğini bilmiyorsun. Özgür Şapsığların en üstünü sayılan sen; prenseslikten tiksinen sen; şimdi, düşmanımızın karısı olan değersiz bir prensese mi kaptırdın gönlünü? Yazık, anlıyorum seni bir türlü, Koças!

Koças — Tuğuz! Aşkın geleneği, töresi olmaz; bunun düşmanlarla bir ilişkisi de olamaz.

Tuğuz — Aman Allahım, neler de işitiyorum. Kulaklarıma inanamıyorum! Yiğitler yiğidi Lvığur'un torunusun sen; prenslerin zulmüne kurban giden dedenin kanını unutup Hatıkuay'ların gezeze prensesine köle olmak özlemini mi çekiyorsunuz? Neye yorumliyayım bunu, bir türlü bilmiyorum.

Koças — Ey Tuğuz, yaşlılık sana gençliğini unutturmuş olmasaydı senden bu sözleri işitmezdim. Seni seven bir kadının sevgisini hiç mi tatmadın gençliğinde. Eğer oyleyse, bu dünyada sender daha bahst-sızı, senden daha zavallısı olamaz, diyeceğim. Seni seven bir kadının hareketleri, konuşmaları ne kadar hoş, ne kadar da tatlı olur; bir düşünsene bunu! Yazık, bütün bunların hepsini birarada bulmuştum ben, ama ayağıma gelen kısmeti ayağımla teptim.

Tuğuz — Koças, şimdiye kadarki sözlerini aşktan başı dönen bir çocuğun sayıklamalarına benzetmiştim ama, şimdi yanıldığımı anlıyorum. Bütün Şapsığ beldesini sükût-u hayale uğrattın, şimdi dinle beni: İçimize böylesine değersiz bir prensesi getirip yüzümüzü karartma, aramızda barınamaz o, onun aramızda yeri yoktur; unutma bunu!

Koças — (Kendisini güçlkle zaptederek) : Doğru söylüyorsun Tuğuz... Benden iyi düşünürsün... Aramızda yaşyamaz, onun yeri bizim aramızda olamaz... (Uyuyanlara dönerek) : Hey, hey, arkadaşlar, kalkın, sabah oldu. (Avcılar birer-ikişer kalkıp silâhlarını, yataklarını toplarlar).

Birinci avcı — (Gerinerek) : Bu gece çok kötü bir geceydi.

İkinci avcı — Evet, evet, iyi değildi. Çok bunaltıcı bir geceydi; kötü rüyalar gördüm. Bir türlü uyuyamadım... Doğrusu korktum yahu... ha... ha...

Üçüncü avcı — Kimin avcısı o rüyaların korkuttuğu avcı? Hayret yahu! Rüyanızda cehennemi görmedinizse; avcılar açıkca gördüklerinden bile korkmazlar.

İkinci avcı — Beni öldürseniz bile gördüğüm rüyayı hatırlıyamam... Ama can-ciğer bir arkadaşım ölmüşçesine sıkıntılı ve kederliydim.

Birinci avcı — Bu geceyi, yaban domuzlarının boğuşma sesleri içinde ve benim olan bir şeyi yiyorlarmış ta, onu bir türlü ellerinden alamıyormuşum gibi rüyalarla geçirdim. İnsan böyle rüya görebilir mi?

Dördüncü avcı — Rüya şaka bir şey değildir. Anlamları çok derindir onların...

Üçüncü avcı — Sözün gelişi rüyaların, senin, hayvan olduğunu gösteriyor...

(Hep birlikte kahkahayı basarlar). Rüyalar hiç bir şeyi anlatmazlar, asılları yoktur onların. Böyle saçma-sapan şeylerle insanları kuşkulandırıp üzme... Sen avcı olmaya lâayık değilsin, kocakarılar masal anlatıp ocak başında oturmalsın.

Dördüncü avcı — (Kızgınlıkla) : Kim, ben mi kocakarıyım? İkimizin de aynı güçte bir avcı olduğumuzu öğrenmek istiyorsan hazırlan bakayım! (Kamasını kınından çekip döğüşe hazırlanır).

Koças — (Tuğuz'dan ayrılarak) : Arkadaşlar, bugün son avımız, yarın köye döneceğiz. Bu son günde, çokca oğlak avlamalıyız. Siz dördünüz Psıkvıguz ırmağına gidip oradan bize doğru gelin. Biz de üçümüz Afıps'e dökülen derenin at sulağında sizi bekliyeceğiz; geride kalan sizler de karşiki bele çıkararak orada bizi bekleyin, öbürleri bize kavuşunca ormanı taraya taraya bulduğunuz dağa geleceğiz. Böyle yaparsak bugünkü avımızın bol olmaması için bir neden olamaz... Köpeklerinizi çağırın, sabah ta oldu, elinizi çabuk tutun biraz (Avcılar ışıklarıyla köpekleri toplamaya başlarlar).

Tuğuz — Bu gece orman horozları çok daha tiz öttüler; bu, gelen günün iyi olacağını gösterse gerek. Avcıların inancına göre, orman horozları erken öterse kısmetin geleceğine delâlet eder, çocuklar.

Koças — Bir horozun erken ötüp ötmemesinden ne çıkar? Boş laflardır bunlar.

Tuğuz — Aslını sormak istersen ben de böyle şeylere pek inanamam. Çok eski bir avcıyım ben; dağlarda, ormanlarda, ovalarda çok avlandım, ama hiç te böyle bir durumla karşılaşmadım.

Koças — (Ovadan tarafa bakarak) : Bizden yana gelenler var. Kal dırdıkları toz bulutunu görüyor musunuz?

Tuğuz — (O yana bakarak) : O gelenler dağ keçileri olamaz mı?

Koças — (O tarafa bakarak) : O benim gördüğüm geliş, dağ keçisi gelişine benzemiyor.

Birinci avcı — Onlar dağ keçisiyse çıranız yandı demektir. Avlıyacağımızın haddi hesabı yoktur. (Yanındakine) : Şurdan bana iki atımlık kadar barut ver.

İkinci avcı — vuracağın keçiyi bana vermeye söz verirsən ben de sana istediğın barutu veririm.

Birinci avcı — Çok pahalı bir barut ama, çaresiz kabul ediyorum, ver barutu.

İkinci avcı — Ya ne sanıyordun dostum, şimdi barutun pahalılandığını bilmiyor musun? (Barutluğundan iki atımlık barut akitip arkadaşına verir).

Koças — (Ağaca çıkıp bakar) : Hayır, o gelenler dağ keçisi değil; bir grup atlıya benziyor. Bize gelecek kim var? Bunlar misafir olabilir mi acaba?

Tuğuz — (Ağaca çıkarak) : Evet, atlılar! Ama misafirseler biraz fazla bunlar.

Koças — Öyleyse bir ordu diyelim.

Tuğuz — Ordu desek biraz az... eyvah... eyvah... eyvah... tahminim çıktı galiba Gözlerim halâ daha uzakları görür. Gözünaydın Koças, dostun Deoypş, birkaç atlısıyla misafirliğine geliyor, ama bir şey getirdiğini sanmıyorum.

Avcılardan biri (Büyük bir korkuyla) : İşitiyor musunuz? Kısıkrak bağlayıp götürcekler bizi.

Birkaç avcı — Kim? Kim? Deoypş mı dedin? Yanında atlılar mı var? Olmaz canım! Yalan söylüyorsun! Vallahi yalan söylemiyorum; şimdi Koças'la Tuğuz'un konuşmalarını duydum.

— Şimdi ne yapacağız?

— Başını kurtarmaya bak!

— Kaçmak ayıptır!

— Koças'ı ne yapacağız şimdi?

— O da isterse bizimle kaçsın!

— Onu düşünme, o kolay yılmaz!

— Koças'ı bırakıp kaçalım!

— Haydi! Haydi!

(Koças, Tuğuz ve Hativ'i yalnız başlarına bırakıp korkuyla ormana kaçarlar).

İkinci Sahne

(Koças, Tuğuz ve Hativ)

Tuğuz — Koças'ın arkasından ağaçtan iner) : Arkadaşlarımız kaçtılar. Burada üç kişi kaldık, onlarsa epi kalabalıklar, onlarla başa çıkabileceğimizi sanmıyorum, Kocas, öldürürler bizi... Ormana dalıp gizlenelim; yoksa Deoypş, bütün gücüyle birazdan yetişir, kaçmaya fırsat bırakmadan yakalar bizi.

Koças — (Aldırış etmeksizin) : Biz de onun gelmesini bekliyoruz ya. Bize ne getirdiğini öğrenir, ona teşekkür ederiz.

(Devamı Var)

ŞOCENTSUK NURİ

Derleyen : Nİ-DUM

Babasının adı Hızır'dır. 1924 yılında Kaberdeyde Baksan bölgesinde Stara Krepost köyünde doğdu. İlk öğrenimini köyde tamamladı ve enstitüye devam ederek burayı da bitirdi. İlk şiirlerini 21 yaşındayken gazetelerde yayınladı. 1936 yılında ise Nalçıkta Adigece bir şiir kitabı (ŞİİR'ler) adıyla yayınlandı. Daha sonra 1958 de (Ben senin için söylüyorum) adlı şiir kitabı yayınlandı. 1961-1963 yıllarında iki şiir kitabı daha yayınlanan Şocentsuk Nuri halen Kaberdey yazarlar birliği üyesidir.

Aşağıdaki Şiir Yazarın (Şiirler) adlı kitabından alınmıştır.

Gidiyor, Gidiyorum; Yetişemiyorum

Gidiyor, gidiyorum yetişemiyorum,
Bakıyor, bakıyorum, göremiyorum,
Uzunsa da bu yol ben yürüyorum,
Özgürlük yoludur bu bırakamıyorum.
Bir dev olur yollar,
Büyür gözümde ara sıra,
Bazan küçülür kaybolur
Şafak yıldızı gibi.
Ama ben yürüyorum,
İlerliyorum dere, tepe demeden
Amaç uzak, yol uzun...
Yokuşludur demeden.
Tüm Kafkaslı bu özlem içinde
Gidiyoruz NART'lar ülkesine
Özgürlük şarkısı dilimizde
Gidiyoruz KAF dağına, Oshamafe'ye.
Yürüyorum bağımsızlık ülküsüyle
Binlerce Kafkaslı yürüyor benimle
Görmek mukadder değilese de bana
GİDIYORUM.....
Benden sonrakilerin görmeleri ümidiyle
Gidiyor, gidiyorum, yetişemiyorum,
Bakıyor, bakıyorum göremiyorum...

Not : Bu şiir Thağzitzkue Refik Bozkurt tarafından Türkçeye çevrildi.

ŞUAYE'NİN ÇOCUKLUĞU

Derleyen : Beksultan BATIRHAN

Kanj evlendikten sonra pek az bir süre evinde kalıyor, günlerinin çoğunu emsalleri gibi avda geçiriyordu. Ancak, evine her dönüşünde karısı Naribge'nin kendisine bir oğlan çocuğu doğurmuş olmasını ümit eder ve hayat ilahı PSATHA ya bu isteğinin gerçek olması için yalvarır ve dua ederdi. Ne varki bu duası yerini bulmaz ve beklediği oğlunu da doğmuş bulmazdı. Oysa seneler geçip gidiyor ve Kanj yaşlanıyordu. Demek oluyordu ki çocuksuz kalacaktı.

Gerçekte ise Kanj'in karısı çocuk doğurmakta ve bunu kocası gibi kimseler de bilmemekteydi. Naribgen doğum saatları yaklaştığı zaman ocaktaki alevli ateşin karşısına yatıyor ve doğan çocuk doğruca ateşe düşüyordu. Her defasında alevler arasına düşen çocuk alevler arasında çırpınır, feryad eder bunu gören Naribgen'de çırpınıp feryat ettiğine göre benim çocuğum olmaya layık değilsin der ve onu ölüme terk ederdi. Böylece Kanj'in karısı dokuz çocuk dünyaya getirmiş ve her defasında aynı deneyden geçen çocuklar alevler arasında can vermişti.

Bütün bunlardan habersiz olan Kanj ise her geçen yıl çocuksuz kalma endişesi ile büyük bir yeise kapılıyordu. Nihayet bir gün, büyük bir bilgin olan Sataney'e gitti ve ona :

— Ey akılluların en akıllısı Sataney! sana büyük bir kederle geliyorum. Görüyorsun ki saç ve sakallarım ağarmaya başladı, günler geçtikçe ihtiyarlıyorum fakat bir çocuk sahibi olamıyorum. 17 kardeşimin çocukları oldu ve büyüdüler. Gençliğimde Nartlar arasından evlenecek kız bulamadım. Sonunda bir dev kızı ile evlendim, bu defada çocuğum olmadı. Akıl ver bana ve benden yardım elini esirgeme... Aksi halde çocuksuz olarak öleceğim. Dedi.

Sataney Kanj'in bu içten gelen feryadını dinledi ve biraz düşündükten sonra :

— Bundan böyle bir yere gitme ve evinde kal. Karının ağırlaşmasını bekle ve doğum yaklaştığı zaman bana haber ver, belki o zaman sana bir yardımım olabilir, dedi.

Kanj, Sataney'in dediklerine uydu ve evinden dışarı çıkmadı. Naribgen hamile idi, ağırlaşmasını bekledi. Nihayet beklediği an gelmişti, gidip Sataney'e haber verdi. Sataney doğruca Naribgen'in yanına gitti ve ona :

— Doğumunun yaklaştığını öğrendim ve sana yardıma geldim. dedi. Naribgen bu ilgiye çok duygulanmıştı;

— Beni minnettara ettin... Şimdiye kadar yalnız sen beni aradın ve hatırladın, Nart'ların kadınları benden hala korkuyor olacaklar ki hiç biri gelmiyor - diye mukabelede bulundu. Naribgen'in doğum sancıları şiddetlenmişti.. Doğumunun yaklaştığını anlayınca alev alev yanan ateşin karşısına uzandı. Bunu gören Sataney, koştu ve onunla ateş arasına eteğini tutarak çocuğun ateşe kaymasını önlemek istedi.

Erkek bir çocuk doğmuş ve Sataneyin eteğine düşmüştü. Ancak bu tedbir yetmemiş ve çocuk Sataney'in eteğini yırtarak yine ateşe kaymıştı. Telaşla ateşe baktığında, çocuğun çırpınıp feryat etmediğini ve bilakis gülüp ateşle oynamakta olduğunu hayretle gördü. Bunu gören anne de gururla :

— İşte nihayet kendime layık evlat doğurdum, o cesur bir Nart olacaktır, alınız onu oradan dedi.

Sataney ve Kanj ateşte yanmayan ve onunla oynayan bu çocuğu görünce onu, Oşmah'o'nun (Elburuz) tepesinde ve buzlar arasında yetiştirmeye karar verdiler ve bu karar gereğince de daha doğduğu gün onu ulaşılması güç Oşmah'o'nun tepesine buzlar arasına götürdüler. Kanj orada oğlunu Sataney'e bırakıp geriye, evine dönüyordu. Henüz 100 adım atmamıştı ki çocuğunun sesini duyarak geriye baktı. Ne görsün?... Çocuğu bir yardan diğerine atlayarak şu... (kış, kış) diyerek kartalları kovalamıyormu?... Hayret ve şaşkınlıkla bir süre çocuğunun hareketlerini izleyen Kanj :

— Senelerce çocuğum olmuyor diye üzüntü çektim... Şimdi daha doğar doğmaz inanılması güç hareketlerle oradan oraya sıçrayan, kartalları kovalayan, ateşle oynayan bir çocuğum var. Bahadır ve bana layık bir oğlum oldu... Çok mutluyum. diye düşündü ve yoluna devam etti. Sataney ise Oşmah'o'nun tepesinde buzdan yaptığı bir beşiğe onu yatırdı ve beşiği de buzdan mağaranın hemen giriş yerine koyarak tepeden akan buz damlaların altına yerleştirdi. Akan sihirli buz damlaları doğruca çocuğun ağızına geliyor ve anne sütü yerini alıyordu.

Günler ve haftalar böylece geçmiş ve çocuk dişlerini çıkarmıştı. Artık yiyecekleri de değişmiş, sülün eti ve ceviz içi başlıca gıdası olmuştu.

Aylar, seneler geçip gidiyor, Kanj'ın oğlu da çocukluk çağlarını geride bırakıp delikanlılığa eriyordu. Artık kemalini bulmuş gibiydi... Bunu gören Sataney :

— Oğlum artık bu buz mağarasından çıkma zamanın geldi. Şimdi git, Nart'ların ovasına in... Orada sürü halinde atlar göreceksin. Sana bir gem veriyorum, o atlardan birini beğen ve al buraya getir dedi.

Daha Sataney sözünü henüz bitirmiştiği Kanjoko, Oşmaho dağından Nart'ların ovasına doğru atladı. Orada otlamakta olan atlardan rast gele birini yakaladı ve Sataney'a getirdi. Sataney onu daha uzaktan vörmüş ve mağaradan çıkarak karşılamıştı.

— Oğlum şimdi göster bakalım atı nasıl idare edeceğini. Eğer sen cesur bir Nart ve iyi bir binici isen at altında oynamaya başlayacak tır.. dedi.

Kanjoko hemen ata atladı ve elindeki kamçı ile kamçıladı.. Birden şahlanan at onu sırtından attı. Sataney :

— Yok, yok daha Nart'ların arasına girecek derecede cesur ve iyi bir binici olamamışsın. Mağarayı terk etmek için zaman daha çok erkendir... dedi ve tekrar mağaraya döndüler. Sataney ona cesur ve iyi bir binici olmanın usullerini öğretiyor. Ceviz içi, sülün ve geyik etiyle besliyordu. Bu arada atı da dağın eteğine otlamaya bırakılmıştı. Aradan bir yıl daha böylece geçti ve Sataney delikanlının mağaradan çıkarak aynı deneyi tekrarlamasını istedi. Delikanlı bu defada atına atlayarak onu kamçıladı. At kamçı darbesiyle sıçradı ve kuvvetle silkindi. Kanjoko at üstünde sarsıldı fakat düşmedi. Sataney durumu yine beğenmemişti :

— Hayır, hayır... Yine Nart'lara layık bir binici olamamışsın dedi ve yeniden mağara hayatına döndüler.

Bir yıl daha geçti... Kanjoko kuvvetli gıdalarla daha da güçlenmişti. Sataney :

— E... Artık göster bakalım kendini.. Hakikaten cesur ve iyi bir binici olduysan atımı istediğin gibi altında oynamaya mecbur edecersin.. Dedi.

Delikanlı bu defada atına atlayarak onu şiddetle kamçıladı.. O zaman at aniden silkindi. Oşmaho dağından öbür dağa doğru uçu, aşağıya indi, Nart ovasını hızla geçti ve tekrar dağın tepesine çıkarak Kanjoko'yu bir hayli dolaştırdı..

— Yeter... Yeter diye bağırdı Sataney. Görüyorumki sen artık tam bir binici ve cesur bir Nart olmuştun. Bu at sana yeterli değil artık Nart'ların ovasına in ve oradaki sürü arasından daha güçlü ve sana layık bir at bul, gel dedi.

Delikanlı elinde gem olduğu halde Nart'ların ovasına indi ve at sürüsü arasına giderek pişey!. pişey!. diye atlara sokulmaya çalıştı. Atlar bu davete uymuyor ve ondan kaçıyorlardı. Yalnız içlerinden lağar ve çelimsiz bir at kaçmamış, delikanlının bu davetine uyararak ona yaklaşmış ve başını game doğru uzatmıştı. Delikanlı şaşırılmış ve kızışmıştı bu olaya...

— Bütün sürü içinde arasam tarasam senden kötüsünü bulamazdım. Sen neye geldin? haydi git bana yaramazsın diye atı kovaladı. Delikanlı yine at sürüsüne yaklaşmaya çalışırken peşini bırakmayan lağar at yine ona yaklaşmış ve başını game sokmaya çalışmıştı. Bu defa daha da sinirlenmişti Kanjoko...

— Bana yaramazsın, sana bunu deminde söylememişmiydim... Haydi git peşimden... dedi ve tekrar yürüdü. At peşini bırakmıyor ve yine ona yetişerek ayrılmak istemediğini anlatmaya çalışıyordu. Öfkesi, bütün artan Kanjoko :

— Defol... Sen ne lanet at imişsin!... Benim atım olmaya layık değilsin diye haykırdı. O zaman at ona onun lisaniyla cevap verdi ve:

— Eğer sen bana layık bir binici isen benim sana layık bir at olduğumu göreceksin. Sen alaya alınan görünüşüme bakma. Benim adım Comidaj'dır, bu da emin at demektir. Sen bir defa beni dene ve ondan sonra liyakatım hakkında hüküm ver dedi. Sonra da :

«Saadet tepesinin adı için
Yemin ederim sana Kanjoko,
Sarsılmaz bir doğrulukla
Olurum vefalı bir dostun.
Cesur ve sadık bir atınım,
Toprağın çatlağı alsın beni,
Eğer şerefini küçültürsem.
Lanet et bana Kanjoko,
Eğer korkak olursam.» diye sözünü bitirdi.

Delikanlı şaşırılmıştı. Bu uyuz ve lağar attan beklemediği bir şeydi. Anlaşılan bu Camidaj ile benim kaderim birleşiyor. Diye düşünerek onu kucakladı ve :

«Eğer sözünde durursan,
Yemin ederim sana uyuzlum,
Aramam senden başka at,

asla seni terk etmeyeceğim.» dedi ve üzerine atlayarak Sataney'in yanına gitti.

Bin bir emekle yetiştirdiği delikanlıyı uyuz bir atın üzerinde gören Sataney :

— Bu ne demektir oğlum?.. Nart'ların at sürüsü içinde bundan başkasını bulamadım mı? diye söylendi. Delikanlı yerine Câmodaj bu soruya :

— Eğer Kanjoko cesur bir Nart ve iyi bir binici ise benim de ona layık bir at olduğumu göreceksin dedi.

Sataney - Öyleyse haydi oğlum... Bu atı Oşmaho da oynamaya mecbur ette ben de göreyim dedi. Kanjoko ata atladı ve kaçtı. At sıçradı, Oşmaho etrafında döndü, göğe doğru uçtu bulutlar arasına süzülerek binicisini sevindirdi ve nihayet geri döndüğü zaman son derece memnun olan Kanjoko buzlar üzerine yere atlayarak Sataney'e :

— Bu uyuz at hakkındaki fikrin nedir? Diye sordu. Sataney :

— Evet, bu at sana layık bir attır Kanjoko... Şeklen biçimsiz görünüyorsa da cesur ve dayanıklıdır. Kuş gibi uçuyor diye neşeli neşeli cevap verdi. Bu defa Camidaj :

— Ben şeklen böyle değilim. Kasten şeklimi değiştirdim.. Bana layık olmayan bir kimsenin sırtına eğer vurmasını istemiyordum diye kuvvetle silkinerek üzerindeki postu attı ve çok güzel bir koşu atı olarak asıl şeklini göstererek — İşte ben bu yum dedi ve sonra eski kılığına girdi. Camidaj cidden güzel bir attı pek memnun oldular. Kanjoko'nun artık eksik tarafı kalmamıştı. Sataney :

— Kanjoko... Artık yetiştin ve tam bir Nart oldun. Şimdi anne ve babana gidelim dedi. Kanjoko şaşırmıştı :

— Nasıl?... diye haykırdı. Sen benim annem değil misin? Benim babam da var mı?

— Evet Kanjoko, senin annen ve baban var. Ben senin mürebbiyeliğini yaptım ve yetiştirmeye çalıştım. Baban Nart kahramanlarından demirci Dobec'in oğlu Kanj'dır. Annende kudretli ve çok sert bir dev kadın olan Naribgen'dir. Annen seni görünce nasıl bir adam olduğunu anlamak için sert hareketlerde bulunur ve zayıf olduğunu anlar.

sa öldürür de. Zayıf olmamalısın. Kanjoko bilmediği ve yeni öğrendiği bu gerçekler karşısında düşünmeye dalmıştı... Sataney :

— Haydi Kanjoko... artık gidelim deyince kendine geldi. Sataney onu Nart'ların köyüne indirdi.

Kanj daha uzaktan yanında bir delikanlı olduğu halde gelmekte olan Sataney'i tanımış, delikanlının oğlu olabileceğini anlamıştı. Sevinçle koşarak onları karşıladı ve oğluna sarıldı. Sonra onun elinden tutarak eve, annesinin yanına götürdü.

— Oğlumuz geldi Naribgen. Bak ona ne yiğit kişidir dedi. Naribgen oğluna yaklaştı, dikkatle enine boyuna süzdükten sonra birden elini kaparak bütün kuvvetiyle sıktı, sıktı. Ama delikanlı hiç aldırış etmemişti.

— Yok anne, senin el sıkmanla dize gelecek bir kimse değilim ben... dedikten sonra o annesinin elini kavrayarak kuvvetle sıktı. Öylesine sıkılmıştı ki bu acı kuvvete dayanamayan annesi dizlerinin üzerine yere çöktü. Oğlunun kuvvetine hayran kalmıştı. Naribgen. Onu kolları arasına alarak öptü ve hasretle sıktı ve :

— Hayatımda kuvvetli bir oğlana sahip olmak tek isteğimdi. Bah-tiyarım artık bu isteğim oldu, artık seni şöhret bekliyor oğlum dedi. Buraya kadar olayları izleyen Sataney söze karıştı :

— Oğlunuza kuvvet ve cesaretine uygun bir ad lazım. Kanjoko'nun adı bundan böyle ŞAUYEY olsun dedi.

NOKSAN SAYILARIMIZ HAKKINDA

Dergilerimizin her sayısı abonelerimize muntazam gönderilmektedir. Buna rağmen postada kaybolmalar olmakta ve bazı okurlarımız dergilerini alamamaktadırlar. Bu nedenle dergimizin 21, 22, 23 cü sayılarını alamamış olan abonelerimizin 30 kuruşluk bir kartla durumu dergimiz adresine bildirmeleri önemle rica olunur. Koleksiyonlarının noksan kalmaması düşüncesiyle durumu bir kere daha açıklar, ilerde bu sayıların da bulunamayacağını yeniden hatırlatırız.

Hasan Refet Tkhugha Paşa

1793 — 1901

Dr. Vasfi GÜSAR

Çeşitli devlet görevlerinde çalışmış Müşir (Mareşal) lerdendir. Çerkeslerin köklü bir ailesinden İslâm Tkhug'in oğlu olup Kubanda doğmuş, Osmanlı padişahı Üçüncü Selim zamanında çocuk iken babasıyla beraber İstanbul'a gelmiş, saraya intisap etmiş, asker ve sonra yüzbaşı olmuş, Osmanlı-Mısır savaşında (1839) Serdar Çerkes Hafız Paşa komutasında bulunan Osmanlı ordusu (Nizib) de yenilgiye uğradığı sırada cepheye Ağa Hüseyin paşanın yave-

ri ve binbaşı rütbesinde idi. Sonra Hükmüt tarafından Mısır'a gönderilmiş, Cebel Lübnan isyanında (1860) yararlığı görülmüş, Sudan valiliğine atanmış, orada Sudanlılara çok hizmetler etmiş ve Mısırda iken Orgeneral olmuş sonra İstanbul'a gelerek 1887 de Müşir (mareşal) olmuş Rus savaşına katılmış, 1901 yılında İstanbul'da vefat etmiş Eyüp Sultan mezarlığına defnedilmiştir. Müşir Deli Fuat paşanın babasıdır. Vefatında 108 yaşında idi.

Salih Karzeg Paşa

1864 — 1939

Osmanlı İmparatorluğunun son sadrazamların (Başvekil) dandır. İstanbul'da doğdu. Liman reisi Dilaver Karzeg paşanın oğludur. 1888 de kurmay yüzbaşı olarak birincilikle Harp akademisinden çıkmış, Almanya'ya gönderilerek üç buçuk yıl kalmış sonra memleketine dönmüştür. Alman Fon der Goltz paşanın maiyetinde ve harp okulu öğretmenliğinde bulunmuştur. Yemen savaşında kolordu kurmay başkanı idi. Kayın babası müşir (Mareşal) Fuat Tkhugha (deli Fuat) paşanın Şama (Suriye) sürülmesi üzerine (1802) de Diyarbakıra sonra Sivasa sürüldü. 1908 Osmanlı meşrutiyet inkilabında İstanbul'a döndü.

Tüm general rütbesile ikinci ordu komutanı 1909 da Harbiye nazırı oldu.

Bir süre sonra da meclise Senatör olarak atandı. Hakkı paşa kabinesinde Bahriye, Gazi Ahmet Muhtar paşa kabinesinde Nafia nazırı oldu. Ahmet İzzet paşa kabinesinde iken beraberce Ankaraya gelmişler Gazi paşa ile temasta bulunmuşlar, üç ay kaldıktan sonra İstanbul'a dönmüştür. 1920 de İstanbul hükümetinin Başvekilisi olmuş, bu sıralarda takibata uğradığını anlayınca Başvekillikten yirmibeş gün sonra istifa etmiş ve yerine Damat Ferit paşa geçmiştir.

Bir daha görev almak istemiyen Salih Paşa 1939 da İstanbul'da vefat etmiş Eyüp Sultan mezarlığındaki aile hatırasına (aile mezarlığı) defnedilmiştir. Çok temiz, dürüst bir vatansever insandı.

Hititler, Sümerler ve Talim Terbiye Dairesi

Yılmaz ÖZTUNA

Tarih postası sütunu için okuyucu mektubu almıştık. Hatay'ın Kırıkhan kazasından Turgay Coşkun adındaki okuyucumuz, şu suali soruyordu: «Etiler ve Sümerler'in Türk olmadığını TARİH POSTASI sütunlarında yazdınız. Halbuki ilk ve orta öğretim tarih kitaplarında bu kavimler Türk olarak tanıtılıyor»

Biz de, bu kavimlerin milliyeti hakkında ilmin fikrini bildirdiğimizi, okul kitaplarından bizim değil, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Talim ve Terbiye Dairesi'nin sorumlu olduğunu, oraya sorulmasını yazdık. Gayretli okuyucumuz, ilgili makama mektup yazıyor ve hayrete şayandır. tez zamanda cevap da alıyor. Turgay Coşkun'un Kırıkhan'dan gönderdiği 9 Şubat 1969 tarihli mektubuna göre, Talim ve Terbiye Dairesi'nin cevabı şöyle imiş :

«Hititler'in ve Sümerlerin Türk oldukları ve Doğudan geldikleri Birinci Türk Tarih Kongresi'nce kabul edilmiş ve Türk Tarih Kurumuna mensup ilim adamları ve tarihçiler tarafından hazırlanan eserlerde bu husus belirtilmiştir. Ayrıca, bir kısım yabancı ilim adamlarının, arkeolog, filolog ve Türkologların yazdıkları eserlerde de yukarıdaki görüşe yer verilmektedir. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalarda HITİTLER hakkında yeni tezler ortaya atılmıştır. Bunlar henüz kesin olmayıp daha baş-

ka araştırmaları beklemek lâzımdır. Bilgi edilmesini rica ederim.»

Ama okuyucumuz, Türk milletinin bâriz vasfı olan sağduyguya sahip. Kolayca kanmıyor. Bize hitaben diyor ki: (Şimdi ben de şaşırıp kaldım. Beni bu konuda aydınlatır mısınız?)

Türkiyede meseleler, müsbet ilme oturmamıştır. Dünyaca kabul edilen müteârifeler karşısında bazı insanlarımız, direnmeyi bir mârifet sanmaktadırlar. Talim ve Terbiye Dairesine düşen; tarih kitaplarını düzeltmek, yenden yazdırtmakken, Türk çocuğuna yanlış bilgi verildiğini itirafa cesaret edemiyor ve hatada ısrar ediyor. Birinci Tarih Kongresi devrinde Türkiye'de tarih ilmi, romantik devresindeydi. O sıralarda yazılan yazılar, Türk tarihi ve dili üzerindeki iddialar; bu gün sadece eski bir hâıradan ibarettir. Hiç bir ilmi değerleri kalmamıştır ve o zaman da bir değerleri yoktu. O yıllarda bir tek sümerolog ve hititologumuz yetişmemiştir. Türk milletine yüksek duygular aşılacak gibi soylu bir maksatla, fakat yazık ki, ilmi bir temele dayanmaksızın, bir takım iddialar ortaya atılıyordu. Bu iddialara bir, iki Batılı'nın katılması, fantezi sınırlarını aşamamış ve tasvip görmemiştir.

Bugün Hititler'in ve Sümerlerin (Türk) olduğunu söyleyebilecek ne Türk Tarih Kurumu, ne bir Üniversitemiz,

ne bir tarih ve arkeoloji yahut filoloji profesörümüz vardır. Bir ilim adamı, maskara olmayı göze alamadan, böyle bir iddiada bulunamaz. Milletlerarası hititoloji ve Sümeroloji âlemi, böyle bir Türklük iddiasına sadece gülüp geçer.

Eski Türk tarihi tetkiklerinin son durumu, Türklerin Hitit ve Sümerler devrinde, yani bundan 6.000 ilâ 4.000 yıl önce henüz teşekkül etmemiş bir kavim olduğu neticesinde düğümlenmiştir. (Doğu'dan geldiği için) bir kavmi Türk asıllı saymak hiç bir şekilde mümkün değildir.

Talim ve Terbiye Dairesi; Türkiye'nin millî eğitim çıkmazından birinci derecede mes'ul bir müessesedir. Burada hiçbir şahsı itham etmek niyetinde değiliz. Bu heyete bazan çok büyük değerlerin de tesadüfen girdiklerini, fakat hiç bir müsbet iş göremediklerini biliyoruz. Mektep kitaplarımız hatalarla doludur. Talim ve Terbiye, Sümer ve Hititler'in «Türk» olduğu iddiasını bir daha tekrarlarsa; mekteplerde okutulan tarih kitaplarını ele alıp teker teker ihtivâ ettikleri fâhiş hataları göstermeye mecbur olacağım.

Bu kitaplar aynı zamanda tamamen yanlış bir programa göre kaleme alınmışlardır.

Bugün Millî Eğitim Bakanlığı'nda 6 ihtisas komisyonu teşekkül etmiştir. Bunlardan birinde ben de üyeyim. Talim ve Terbiye Dairesi; bu komisyonlarla çekişmekten, müsbet bir iş yapmamakta ve Türk eğitiminin kanayan bir yarısı olan mektep kitaplarına el atamamaktadır. Müesseseler; yaptıkları işlerle şeref ve salâhiyet kazanırlar. Gerçi Talim ve Terbiye artık Hititlere (Eti) demekten vazgeçmiştir, ama gerçek ilimin bulunduğu noktaya gelmekten sanıyorum ki henüz pek uzaklardadır. HİTİT ve SÜMERLER'in Türk olmadıkları ve bu hususun, diğer yanlışlarla beraber resmî tarih kitaplarından ayıklanacağını vadeden bir Talim ve Terbiye Dairesi bekliyoruz. Bu tutum içindeki bir müessese; millî eğitim siyasetimiz için ciddi ümitler verecektir. Yoksa hatada direnen bir müessesenin sonu gelmez.

(x) Hayat tarih mecmuası. Sayı 3
Nisan 1969. İstanbul. Sh. 4.

ABONE ÜCRETLERİ

Dergimizin yeni yıla ait abone ücretlerini henüz bazı okuyucularımızın göndermemiş olmaları sebebiyle aşağıdaki adrese göndermelerini, ayrıca adresi değişen abonelerimizde durumdan bizi haberdar etmelerini saygılarımızla rica ederiz.

**İZZET AYDEMİR : EMEK MAHALLESİ 75. SOKAK NO : 61/5
BAHÇELİEVLER — ANKARA**

Eski Çerkeslerde Sınıf ve Dereceler

(Geçen Sayıdan Devam)

— 2 —

Yazan : Dr. VASFİ GÜŞAR

mecburiyeti eşitliği bozmakla kuvvetli ve çoğunlukta olanın zayıf ve azlıkta bulunanlar üzerine tehaküm ve baskısını gerektirmiş olmasından daha tabii bir şey düşümlenemez. Hususiyile bu ocakların teşekkülü babaların hâkimiyetine (patriarkal yani aile reisliğine) dayanınca...

Çoğunluğa dayanan aileler; yavaş yavaş istekle ya da zor kullanarak azlıkta kalanları boyundurukları altına almışlar ve zamanla sınıfların belirmesine sebebiyet vermişlerdi. Meydana gelen bu sınıflar başlıca iki idi : (Reisler) ve (Halk) Bilhassa Kabardeylerle, Abhazlarda çeşitli sınıf ve derecelerın sayılmasına rağmen çok zaman resim izleri görülen varlığı seçilebilen yalnız bu iki sınıftır. Hadiseler öyle gösteriyor ki; Reisler sınıfı : Prens (Pşi), ve birinci sınıf asiller (Tlekueleş) derecelerine, halk sınıfı da idareciler (Verk) ve Hür insanlar (Lkhukuel-Lxukuel) olmuşlardır. Birincilerinin yalnız siyasi bir durumları vardır, Sosyal ve idari kıymetleri pek önemli değildir. Verkler ise idari mekanizmayı ellerinde tutanlardır. Asıl memleketi idare edenler, halk ile temas edenler bunlardır. Görevlerinde kaydi hayat şartı; muayyen soyların meydana çıkmasını ve bir çeşit asâletin yer almasını

gerektirmiştir. Bu sınıf son zamanlarda bile Halk ile Prensler (Pşiler) arasında bir mutevassıt (aracı) rolü oynamakta idi. Diğer sınıfların hepsi bu son iki sınıfın şubeleridir. Bunun böyle olduğunu, prenslerini koğup çıkararak Karadeniz dolayındaki halkın asil olmayı kendilerine mal eden sınıfları yok ederken (Verk) leri savunup muhafaza etmelerile sâbit oluyor. Son zamanlarda Şapsuğ, Ubikh ve Abzekh'ler de ne Prens (Pşi) ne de Lveguetleş vardır. Yalnız bir kaç Verk ailesi kalmıştır. Bu halkta asil ve asil olmayan diye bir bölüm yoktu. Halkın tümü temamilen hür ve eşit olup sosyal teşkilat vaktiyle bu sınıfların diğer çerkeslerde olduğu gibi daha sonra yok edildiklerini açıkça göstermektedir. Başlangıçta hür ve eşit bir asaletle bir sınıfta olanların idareleri altında yalnız bir sınıf vardı. Bu özel sınıf; doğrudan doğruya savaşlarda esir edilen (İNSAN GANİMETLERİ) idi. Çoğunluğu Çerkes kollarından idi. Birbirleriyle savaşan, baskın harpleri yapan Çerkeslerin içlerinde bir kısım cesur, atılgan kişilerdi. Hatta bir kısım dalların asilleride bulunurdu. Bu sınıf komşu topluluklarının karışması arttıkça kati surette teşekkül etmiş bulunuyor. Hattâ eskiden ailenin ayrılmaz bir parçası iken ve öyle telekki edilir-

ken sonraları pazarları bile kurulu-
yordu. Zaten diğer sınıfların teşek-
külü lüzumu da bu karışmalar ile
his olunmaya başlamıştı.

Esaret yalnız Çerkesler değil
Romalılarda, eski Yunanlılarda,
Franklarda, Cermenlerde, Türkler-
de, Yahudilerde ve Ruslarda çokça
vardı. Çerkesyanın Hun, Mongol,
Avar istilâsında esir edilen ve işle-
rinde hür tabaka yanında bir çok
da asil'in bulunduğu çerkeslerin bir
çoğunu Ceneviz, eski Yunanlılar,
Venedikliler bu pazarlardan satın
almışlar, Bağdat Halifelerine, Mi-
sır sultanlarına satmışlardı. Halife
ve Sultanlar Çerkeslerin levent boy-
lu, yakışıklı olmalarından, güzel
tiplerinden, cesaret, sadakat, silah-
şörlük, atıklık gibi vasıflarından
faydalanarak muhafız alaylarında,
ordularında er, subay ve komutan
olarak görevlendirmişlerdir. Bir sü-
re sonra da içlerinden kral derece-
sine yükselenler de olmuştu.

İlkönce hür ve eşit aileler son-
raları ellerine esir düşenlerden
meydana gelen köleler sınıfı ve
bunlarla aynı tarihte hür ve eşit
olanların çokluk ve azlık, kahra-
manlık, cesaret, atılganlık, suvari-
lik ve zekâ gibi üstünlüklere ekle-
nen dış tehditlerden ileri gelen bir-
leşmek ihtiyacı ile de diğer sınıflar
yavaş yavaş teşekkül etmişler, za-
yıflar dâima gerilemiş, kuvvetliler,
çokluk olanlar dâima ilerlemiş... bu
suretle hür olan aileler çeşitli dere-
celerde biri birinden ayrılmış, yeni
bir sınıfın teşekkülü onları (yer
yüzünde Allahın gölgesi) denilen

(Pşi) ve prensler sınıfı da bir yer
almıştı. Uzun yüz yıllar içinde bu
sınıflar arasında çeşitli yeni sınıf-
larda türemiştir.

Bilhassa Kabardey Çerkes da-
lının on altıncı yüz yıldaki sosyal
teşekkülleri ile onların sınıf sayısı
onu bulmuştu. Genel olarak Çer-
kesler eski zamanlardan beri sınıf-
larını ancak beş, altı ya kadar yük-
seltmişlerdir. Onlarda şunlardır :

- 1 — Pşi'ler hükümdar ve aile
ferdleri,
- 2 — Tlekueleş. Senatör derce-
sinde birinci sınıf asiller,
- 3 — Verk'ler,
- 4 — Lkhukuel. bağımsız halk,
- 5 — Esirler, köleler.

Olup ilk iki sınıf en üstün ara-
larında evlenebilirlerdi. 3 ve 4 ün-
cü sınıf Halk sınıfı idiler. Bu beş
sınıf bütün Çerkeslerde yoktu. Ba-
zılarında çoktan beri silinmiş, yok
olmuştu. Mesela Doğu halkından
Lezgi, Çeçen ve İnguşlar böyledir.
Batı dakılardan Ubikh, Şapsığ ve
yalnız bir sınıf halk vardır : (Halk
Bunlardan ikinci derecede asil sa-
yılan verk derecesinde bir kaç aile
(soy) vardır. Verk denilen sınıf
esasen memleketin gerçek sahibi o-
lan halktan başka kimseler değil-
dirler. Guaze gazetesi koleksiyonu-
nun (1910-1911 yıllarında İstan-
bulda çıkan haftalık çerkes gazete-
si) 28 sayısında (Verk) başlığı al-
tında bir yazıda şöyle bir tarif var:
«Kişilik hürriyeti, söz hürriyeti,
mülkiyet hürriyeti gibi bütün tabii

haklara malk olan...» bu tarif gösteriyor ki her Çerkes Verk demektir. Bunun dışında varlık yoktur. Her Verk, yani her ferd de memleketinin ve hürriyetinin sahibi olduğu gibi her vatandaşın da mutlaka verkten sayılması gerekir. Çünkü vatandaşı, vatanda her yönden müşterek ve eşit bir kişidir. Vatanda iştirak eden kişinin ise bütün hürriyetleri esas temeldir.

Bununla beraber tarihte Çerkesyada esirlerin kölelerin Prenslere karşı baş kaldırmaları yok demek değildir. 1792 yılında Pşısı olmayan Şapsığ ve Abzekhlerin ayaklanması ile Verklerin - bir kaç müstesna - hemen hepsi hudut dışına çıkarılmışlar, 1830 da Bjeduğlar arasındaki isyan ile bir çok Verkler memleketten koğulmuşlardır. 1864 yılında Çerkeslerin büyük göçü sırasında Ruslar da Çerkesya ve Rusyada ve daha sonra bütün dünya esarete son vermişlerdir. Fakat Çerkesyada sınıfların yer alması baskı ve müstebit bir hareket ve anlayış olmamış, daha çok halkın hakimiyetine dayanan sosyal, idari iş bölümü düşüncesinden doğmuştu denebilir. Çünkü idare mekanizmasının kuvvet ve kudreti; idare işlerinde ikinci sınıfta kalan çalışan sınıflara veya halka verilmiş oluyordu. Toplum; memleketin istihsal kaynakları ve kuvvetleri ile uğraşmayı esaslı görev edindiği halde yine memleketin mukadderatıyla ilgili idi. O kadar ki hiç bir (Pşı-Prens) in (İstediği gibi hareket) ettiği bi-

linmiyor. Aksine idareciler (Verkler) idareyi ellerinde bulundurmamak, toplumun istediği, çizdiği yolu gütmek, görevi sorumsuz olmaktan ziyade tamamen sorumlu bir durumda bulunuyorlar. İdare Başındakiler de fazla olan şey de (İhtiyarlar meclisi) ve (din adamları) gibi bir irşad ve ikaz kaynaklarına da malikiyetti. Bilmem dikkatinizi çekiyormu? Çerkes sosyal sınıflarından bahsederken (asiller) ve (asil olmayanlar) kelimelerini kullanmaktan elden geldiği kadar çekiniyoruz. Çünkü; Çerkes sosyal yaşayışı böyle bir tasnife, ayırmaya tabi tutmak temelinde doğru bir şey değildir. Çirkindir ve hatta Kafkas ruh ve anlayışına hiç sığmayacak bir şeydir.

Çerkesyada bütün sınıflar, insanlar asildi ve bugünde asildirler. Kuvvetle kendisinden asâlete filen sahipti. (Asil oolmayanlar) diye sayılanlar gerçekte asil idiler. Sınıflar, yalnız idare işleri ile uğraşanlar ile kendi işleri ile uğraşanları kasedediyordu. Varlığını umunun saadeti ve selametini yine umunun arzusuyla verdiği salahiyet içinde temin ve çevirmeye kendilerini verdiler. Bundan ötürü Çerkes topluluğu onları takdir ve saygı ile karşılardı.

Bu böyle olmakla beraber Çerkesyada ara sıra bir istibdat, bir baskı kokusu da belirmemiş değildir. Nitekim Verk idare mekanizmasının bir ya da bir kaç aile (soy) nun elinde kalması top-

Ünlü Güreşçilerimiz

HAYDAR ZAFER (AÇIBA)

Hazırlayan: Kopsırgan ORHAN

1922 yılında Düzce'nin Aybaşı Köyünde doğdu. Nurettin Zafer'in küçük kardeşidir. Haydar Zafer 19 yaşında iken yağlı stil ile güreşe başladı. Fakat güreş çalışmaları uzun sürmeyip bir müddet sonra serbest ve greko romen güreş stili çalışmalarına başlamıştır. Haydar Zafer'in esaslı olarak güreş çalışmaları 1946 da başlar. 1947 de yapılan Türkiye Serbest güreş Şampiyonasında 73 kilo Türkiye birincisi olmuştur. 1948 de Londra'da yapılan Dünya Serbest Güreş Şampiyonasında, Türkiyeyi temsil edecek olan güreşçilerin seçiminde Haydar Zafer kendi kilosundaki bütün namzetleri yenmesine rağmen türlü bahaneler uydurularak iştirak ettirilmemiştir. 1949 da Avrupa Serbest Güreş Şampiyonasındaki Türkiye'yi Temsil edecek güreşçilerin seçiminde de Haydar Zafer her nedense alınmamış ve aynı haksızlığa uğramıştır.

Haydar Zafer, 1951 de Helsinki de yapılan Dünya Serbest Güreş Şampiyonasında kendi kilosunda Dünya Aslanı kesilen İranlı Meşhur güreşçi Tahti'ye ilk mağlubiyet acısını tattırarak 79 kilo dünya birincisi olmuştur. 1952 de Dünya serbest Güreş Şampiyonasına iştirak etti fakat rahatsızlığı yüzünden ancak dördüncü olabildi. 1955 de Almanya'nın Kalsruhe şehrinde yapılan Dünya Greko romen Güreş Şampiyonasına iştirak etti 4. oldu. Haydar Zafer bu tarihten sonra güreşi bırakmıştır. En çok beğendiği güreşçiler: Rahmetli Yaşar Doğu, Mahmut Atalay, İranlı Tahti, İsveçli Grenberg'dir.

lumun istek veya zor kuvvete onlara bırakılması, fena idarelerin yer alması sonucu çıkan ayaklanmalar ile Pşilerin, verklerin hemen tümünün hudut dışına atılması ile sonuçlanmış, hürriyete ve bağımsızlığa bağlılık çerkeslerin milli bir amacı olmuştur. Pşi, Verk, esaret sosyal hayattan tamam olarak silinmiş, yok edilmiş, millet sınıfsız bir toplum olmuş sınıflar geçmiş bir hatıra olarak kalmıştır.

Esaret - kölelik dünyada yaşayan milletlerin hepsinde vardı. Romalılarda kölelerin hürriyete

kavuşmak için yaptıkları savaşlar pek önemlidir. İlk savaş milattan önce 135 inci yılda olmuş iki yıl sürmüş, ikinci isyan milattan önce 102-105 yıllarında olmuş üç yıl devam etmiştir. Spartakus komutasındaki Romalı esirlerin sayısı 70.000 i aşmıştır. İngilizler Hindistandaki müstemlikelerinde 1843, Fransızlar müstemlikelerinde 1845 yılında kaldırmışlar, Amerikalılar 1865, Ruslar 1864 Brezilyalılar 1888 de esareti yurtlarından kaldırıp insanları hürriyetlerine kavuşturmuşlardır.

Abhazlar Kimlerdir ?

— 3 —

ŞEREF TERİM

(Geçen Sayıdan Devam)

Gerçi Avrupalılarca (circassien) genel ismi altında toplanan bu kabileler birkaç yüzyıl evvel Adıgeler, veya Çerkesler, Kabardeyler, Abhazlar diye ayrı üç gurupta mütalaa edilirlermiş.. Fakat son zamanlarda bunun yanlışlığı, hepsinin bir kökten geldiği anlaşılmış bulunmaktadır. Asıl olan şudurki, bu, gün (**Çerkes**) tabiri, Gürcistan, Ermenistan ve azerbeycan gibi bazı ülkeler hariç geri kalan, ve aşağı yukarı bütün kuzey ve güney Kafkas mıntıklarında yaşayan yüzlerce kabileden müteşekkil halklar manasını ifade edecek kadar yaygın bir anlam taşımakta olmalıdır. Bütün Kafkaslılarca az çok bilinen bu tez bir hakikat olarak ortada dururken bazı şahısların bencil bir ruh içinde Çerkesliği sanki mensup olduğu kendi kabilesine münhasır imiş gibi telakki ederek bu zihniyet içinde müfrit bir ADİGE cilik ve mevhum bir üstünlük kompleksi içinde bulunmaları hayret edilecek bir şeydir.

Bizce hiç şüphe yokturki, bu zihniyette bulunan kısa düşünceli kimseler tarihten, bilgiden ve idrakten yoksun, aciz ve zavallı kişilerdir. Bunlar, muhtemeldirki, Adige olarak kendilerinden saydıkları diğer kabilelerle de tam bir kaynaşma ve anlaşma içinde de değillerdir. Kaldığı, Kuzeyde olsun, Güneyde olsun bütün bu mıntıklarda yaşayan milletlerin ayrı ayrı hangi asıl ve nesilden geldikleri mevzuunu tam bir açıklık içinde mütalaa etmek de pek kolay olmasa gerek?.. neyse ki, biz yıllarca süren cemiyetçilik hayatımızda hemen hemen bütün Kafkas milletlerine mensup kültürlü, seviyeli ve her meslekten birçok değerli şahıslarla temas edip tanışmak ve bazılarıyla iş birliği yapmak şerefine nail olmuş bulunduğumuzdan bu gibi saçma zihniyetlerin hiç bir zaman genel bir telakki içinde olmadığını ve olamayacağını yakinen bilmekteyiz. Bu meselelerin daha ziyade gerekçelere ve aydınlıklara kavuşması için elimizde bulunan kaynaklardan da faydalanmaya devam edeceğiz.

Bir kısmı halen Türkiyede Türk vatandaşı olarak yaşamakta olan (AŞÜANUVA) AŞÜANBA ailesine mensup bir aphaz olan Merhum M. Fetgerinin bu kitabında, Kafkasya ve Çerkeslik hakkında bulduğumuz mütalaa ve mülahazalar aşağı yukarı bunlardan ibaret olup yine bu kitapta ayrı bir bölüm olarak yer alan ABHAZ'lar hakkındaki notları da gözden geçirmek suretiyle araştırmalarımızın başka kanaldan gelen diğer safhalarına geçelim.

Yazar diyorki, Abhaz'lar bütün eski zamanlarda hiç bir vakit hiç bir yere göç etmemişler, her zaman şimdi buldukları mevkii bir anavatan olarak muhafaza etmişlerdir. Yabancı akıncılar tarafından birçok defa vatanları çiğnenmiş olmasına rağmen, diğer Çerkes kabileleri gibi, daima kendi prenslerinin idaresi altında özgür yaşamışlardır. En eski zamanlardan itibaren Mısırlılar, Yunanlılar, Romalılarla, bilhassa Roma şark İmparatorluğu ile kurdukları münasebetler ve iş birlikleri pek geniş, onların üzerinde yaptıkları ve mukabil gördükleri etkiler karşılıklı olmuştur. Abhaz'lar Altıncı yüzyılda Bizans İmparatoru Jüstinyen Ogüst tarafından hıristiyanlığa sokulmuşlardır. Ondan evvel (DRUI DİSME) yani, tabiata hayran olurlar ve ona taparlardı. Bu memleketi idare eden reislerin, birçok zamanlar Romalılarla olduğu gibi İranlılarda iş birliği yapmak suretiyle zamanlarının siyasi icaplarını fark ve ayırt ederek gereğine ayak uydurmayı bilmiş olmaları, kendilerinin uyanık, Anlayışlı, ileriye görür ve değerli kişiler olduğunu ortaya koymuştur. Onuncu yüzyıla kadar belirsiz bir hükümet şekliyle geçen idare nihayet bu yüzyılda krallığa çevrildi. Bu hususta Romanın büyük yardımı görüldü. Jandöluğa eil Pallas dan, E. Şantrın naklettğine göre, ABHAZ'lar, hıristiyanların ve romalıların eski dostu unvanının verilmekte olmasına rağmen yine Bizanslılarla savaş halinde bulunuyorlardı. YORGİ Şark İmparatorluğu ile uyuştu. Zaten bir kaç yüzyıldanberi Abhazlar için yabancı biryer olmayan Bizans payitahtına (BAŞKENT) bir şehzadesini gönderdi. İmparatorun nezdinde siyasi maksatla ve belkide bir nevi rehine olarak yolladığı PANKRATOS veya BAGRAT, babasının ölümüne kadar İstanbul'da kaldı ve İmparatorluk Prenseslerinden biriyle evlendi. Babasının ölümünde kral oldu isede bir takım karışıklıklar yüzünden diğer Abhaz prenslerinden LİPARİTİS ile memleketi bölüşmek zorunda kaldı. Abhazyaya ve İPERİ (İmret) kendisinde ve memleketin geri kısmı Lipariste kalmak üzere uyuştu. Bu iç anlaşma Pankratosun baş vurması üzerine kayın babası olan İstanbul İmparatoru'nun aracılığı ile olmuştur.

(Devamı Var)

ÇOK ACI BİR KAYIP

Bursa Kafkas Kültür derneği başkanı kıymetli hemşerimiz İHSAN ŞAHİN'in 21.2.1970 tarihinde İstanbul Haseki hastanesinde vefat ettiğini teessürle öğrendik.

Cenazesi dernek üyeleri ve kalabalık bir dost topluluğu tarafından Bursada ebedi istirahatgahına tevdi edilmiştir.

Merhuma tanrıdan rahmet, ailesine de baş sağlığı dileriz.

KAFKASYALI KARDEŞLERİMİZ TÜRKİYEDE

13-Şubat-1970 tarihinde Kafkasyadan bir gurup kardeşimiz Türkiye'de Turistik bir gezide bulunmak üzere Ankaraya gelmişlerdir. Biri bayan olmak üzere üç Asetin, Bir Adige ve bir de Karaçay 5 kişilik gurup Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği üyelerinden bir gurup tarafından ziyaret edilmiş, kendileriyle tanışılıp konuşulmuş ve Ankara'nın bazı yerleri gezdirilmiştir. Daha sonra Ankaradan ayrılan kardeşlerimiz İstanbulda da aynı şekilde ilgi görmüşler Karaçay-Çerkes Muhtar bölgesi Çerkes şehri üniversitesi Coğrafya doçenti olan Rauf Borey Türkiye Kafkas Kültür derneğine davet edilmiş ve kıymetli kardeşimiz bayramı dernek üyeleri ve yöneticileriyle bir arada kutlamışlardır.

İstanbuldaki dernek lokalimizde Kafkasya Kültürel dergi yazı kurulu üyeleriyle tanıştıran ve bilhassa gençlerimizle çeşitli konularda konuşan kıymetli misafirimiz özellikle Dr. Vasfi Gûsar, Ömer Büyüka, Prof. Hayri Domanıç, İzzet Aydemir, Yasin Çelikkıran Sait Şurdum ile dernek yöneticileriyle tanışıp konuşmaktan çok memnun kalmışlardır. Aynı gece arkadaşımız Yasin Çelikkıran tarafından şerefine evlerinde verilen ziyafette bulunmuş ve Kafkasyaya çok memnun olarak dönmüş-tür.

Dergimiz gerek İstanbul dernek yöneticilerimizi gerekse misafirimize karşı büyük yakınlık gösteren gençlerimizi ve bilhassa Çelikkıran ailesini tebrik eder bundan sonra da bu gibi mutlu ilişkilerin devamını diler.

AYAKTA ÖN SIRADAKİLER :

Ömer Büyüka, İzzet Aydemir, (x) işaretli Rauf Borey, Dr. VASFI Gûsar ve Prof. Hayri Domanıç

HAMBURG (Almanya) ÜNİVERSİTESİNDE ÇERKESÇE Ö Ğ R E N İ M

YAZAN : AFER ÖZCANOĞLU

Hamburg Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Kafkas dillerinin Kürsüleri kurulmuş olmasına rağmen, Çerkesce dillerinin öğrenimine ancak 1968-1969 senesinde başlanmış bulunmaktadır.

1967 senesinde Hamburg'a yerleşmiş aslen Adapazarlı bir Türk ailesini tanıdıktan sonra, Hamburg Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim üyelerinden Dr. Boeder tarafından Kafkasoloji kürsüsünün kurulması için gayret sarfedildiğini öğrendim. Bir konuşmamız da Düzceli olduğumu söyleyince ÇERKES olduğumu tahmin ederek, Çerkesçe bilip bilmediğimi benden sormuşlardı. Bunun üzerine Dr. Boeder asistanlık yapmamı rica etmişlerdi. Kendilerine bu işi memnuniyetle yapmak isteyeceğimi fakat bu işe hazırlıksız olduğumu, lüzumlu kitapları bende bulunmadığını, buna rağmen Dr. Boeder benimle görüşmek isterse hazır olduğumu kendilerine söylemiştim. 1968 senesinin bir Çarşamba günü beni Hamburg'daki iş yerimden arayan Dr. Boeder kendisinin Hamburg Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Lisan Hocası olduğunu söyledikten sonra, yukardaki Türk ailesinden ismimi ve telefon numaramı aldığını, fakültelerinde Kafkasyanın muhtelif dillerinin kürsüsü kurulmuş olduğunu (Gürcü, Avar vs.) fakat asistanlık yüzünden Çerkes Dillerinin Kürsüsünün bugüne kadar (Kaukasische Lehr Stuhl) kurulmadığını bundan dolayı mümkünse müsait bir zamanımda kendisi ile görüşmemi rica ediyordu. Dr. Boeder'in konuşmalarından Kafkasya hakkında bilgi sahibi, (akademik kariyere göre çok çalışkan ve dinamik bir kimse) olduğu anlaşılıyordu. Lüzumlu olan kitapları temin edeceğimi, mümkünse kendisine yardımcı olmamı rica ediyordu.

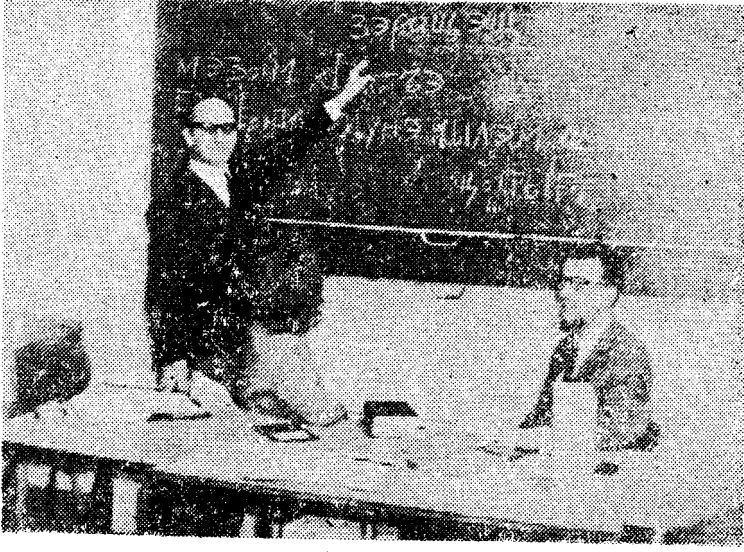
Vakit geçirmeden lüzumlu okuma ve gramer kitaplarını temin ettik. (x)

1968-1969 ders yılındanberi Çerkes Dilleri Öğrenimine başlamış bulunuyoruz. Gramer ve Lugatlarımız Rusçadan Çerkesçeye olduğu için Dr. Boeder'in üçüncü lisanı olan Rusçadan istifade etmekteyiz.

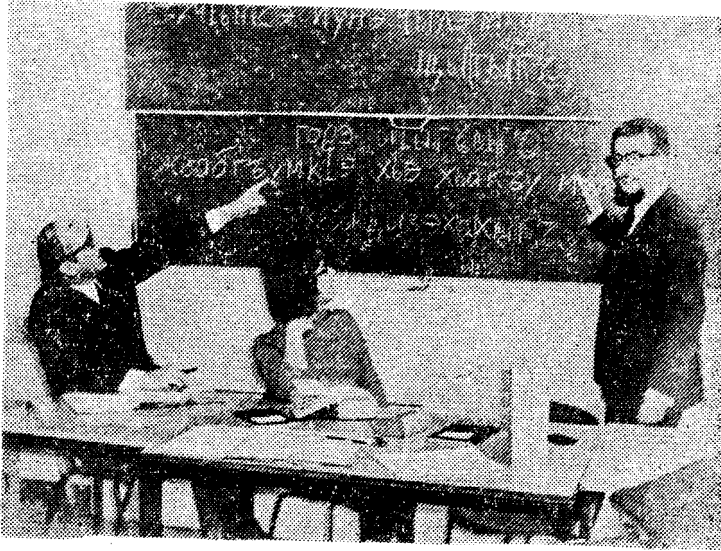
Talebelerimize gelince, çok çalışkan ve devamlıdır. Talebelerimizden Bayan Antje Karrin Menke, Bay, Dr. Ard Wigger ve ders esnasında Dr. Boeder'le beraber çektiğimiz fotoğrafda görülmektedir.

1970 senesi kış sömestrisinin 11.2.1970 Çarşamba günü sona erdiğini, 14.4.1970 Nisan ayında yaz sömestrisine gireceğimizi, bildirmek isteriz.

(x) Hamburg Edebiyat Fakültesi Kafkas Dilleri için bize çok büyük yardım ve hizmetlerde bulunmuş olan Ankara Kafkas Dergisi yazı işleri müdürlüğüne bu vesile ile teşekkürlerimizi bildiririz.

Arkadaşımız AFER Özcanoğlu (Ayakta) Ders Saatinde

**Dr. Boeder Çerkesçe Yazıyı İzah Ederken.
(Kara Tahtadaki Yazılar Çerkesçedir.)**

HİKÂYE:

Yazan : Hazret A. AŞIN

Son Bölümü Özetliyen : N. KARBEÇ

BİR AVUÇ TOPRAK

(Geçen Sayıdan Devam)

— (7) —

Smel, yemekten sonra, kızına götürülmek üzere, kayın validesinin koltuğuna sıkıştırdığı yarım hindi ile evine döner. Dönüşünde şoför ehliyetini bir köşede bulan karısıyla karşılaşır. Bu durumu kendisinden sakladığı gerekçesiyle, Geşefij kocasına serzenişte bulunur.

Smel, karısının işgüzarlığıyla hasta olan çiftlik şoförlerinden birinin yerini alır. Daha önce bir arkadaşına yaptırdığı, yani Hatgojko'nun domateslerini pazara taşımak işini üzerine almış olur. Goşefij'le birlikte Miyekuape'ye gider; kendisi çiftlik işlerini kovalarken karısı da Hatgojko'nun domateslerini satmaya koyulur. Smel işini bitirip karısının yanına pazara geldiğinde, karısını zavallı bir kadıncağızla ağz dalaşması içinde bulur: Kadıncağız parasının alındığını, bu nedenle, ya parasının geri verilmesini, ya da vermiş olduğu otuz liranın karşılığı olan domatesin teslimini ister; Goşefij'de para almadığını, bu nedenle de rahat bırakılmasını öne sürer. Bu durum karşısında Smel, çarpıcı sandığı küçük kadını, gözyaşlarını döktüğünü göre göre, kovar.

Olgun domatesler kısa sürede satılır; dönüş için arabaya binilir. Yolda bir lokantada başbaşa yemek yerler; bu iş için otuz lira öderler. Smel bu paranın Hatgojko'nun domates parasından ödendiğini sanır. Ama dönüşlerinde ödenen otuz liranın zavallı küçük kadından çırpılan para olduğunu karısından öğrenir. Bu duruma çok içerliyen Smel, bütünü karısından soğur; Hatgojko'nun hiç bir işini görmemek üzere şoförlükten de ayrılarak yeniden traktör sürücülüğüne döner.

Karıkoca arasındaki soğukluk Goşefij'in hamile olduğunun anlaşılmasıyla diner. Nitekim çok geçmeden Smel'in bir oğlan çocuğu olur; adını Zepş koyarlar. Goşefij'in gittikçe şımarmasına rağmen aile içindeki geçimsizlikler, Goşefij'in ağabeyi Şhabe'nin Amerika'dan mektup göndermesine kadar, dışarıya taşmaz. Amerika'da yerleşmiş Şhabe'den çok, yanında bulunduğu Abreg olur yeni geçimsizliklerin nedeni :

Yıl 1942. Cephe bozulmuş, savaşılar geriye çekilmiş; düşman yurda girmiştir. Bundan yararlanan savaş kaçkını Abreg, gençliğinde sevdiği Smel'in annesine göz koymuştur; çünkü kocası askerde olduğundan yalnız bir kadındır. Düşmana sırtını dayıyarak gittikçe azıtan Abreg, isteklerini gerçekleştiremeyince, evini de yağma ettirerek Smel'in annesi Şamhan'ı hapse attırır. Çok küçük yaşta olmasına rağmen Smel,

olup bitenleri yaşamıştır; her şeyi de hatırlamaktadır. Smel'le annesini, içinde buldukları güç durumdan baba dostu Zepş'in yönetimindeki mukavemetçiler kurtarırlar. Düşmanın sürülmesi üzerine Abreg'le adamları kaçarlar. Şhabe'nin de onlarla olması işte bu üzülmünün kaynağıdır.

Çok geçmeden Şhabe Amerika'dan elbiselikler, eşyalar göndermeye başlar. İş o noktaya varır ki, Goşefij işi ticarete döker : Tık aracılığıyla ağabeyinin gönderdiklerini satma hazırlığına girişir. Smel, bu iş için evlerine gelmiş olan Tık'ı kovar; ardından da Şhabe'den gelmiş olan postayı, bir daha böyle bir şey yapmamasını üzerine yazarak, gerisin geriye gönderir. Ama Goşefij çok kızar bu duruma, postayı alabilmek için şehre koşar, hatta babası Hatgojko Miyekuape'ye kadar gider.

Bu arada Goşefij kocasına, hatta kaynanasına bile saygısızca sözler söyleyerek kocasını bırakır, babasına döner.

Smel oğlu Zepş'i çok özler, ama karısını geri getirmek için hiç bir çabada da bulunmaz. Bu ayrılış çeşitli yönlerden eleştirmelere yol açar. Levistemirze Teymir Miyekuape'den gelerek Smel'i görür : Bu ayrılmanın Miyekuape'ye kadar her yerde üzüntüyle karşılandığını, suçun Goşefij'de olmadığını, «saygıdeğer yurttaşlardan Bay Tık'ın her şeyi anlattığını» ileri sürer. Gençlik Örgütü sekreteri Bayzet'te «Radyoda, basında yayımlanarak yapılan ilk modern evlenmenin böylesine sonuçlanmasının ilkeler yönünden sakıncalı olduğunu, kötü bir örnek sayılması için bu ayrılığa son verilmesini» ister. Her şeyi ilkeler, daha doğrusu kendi politik çıkarları yönünden değerlendiren bu adamların yanından Smel, kاپıyı yüzlerine çalarak ayrılır.

Smel üzgün üzgün işine devam eder. Ayrıldıklarından iki ay kadar sonra, bir gün, arkadaşı Pıyko ile yolda yürürken karısıyla karşılaşır, Goşefij'in kucagındaki oğlu Zepş'i alıp sever; böylece yola devam ederler. Yol ayrımına geldiklerinde çocuğu annesine vermek ister, ama Pıyko araya girerek çocuğu kendisi alır; Smel'in evine doğru yürür. Smel'le Goşefij de onu izlerler. Smel'in bahçesine gelince Pıyko çocuğu babasına verir : «Al, oğlunu da, karını da evine götür» der, yeniden barışıp yuvalarını kurtarmalarını sağlar.

Çok geçmeden Amerika'dan yurda dönenler çıkmaya başlar; bunlardan Penejukay köyünden biri Hatgojko'ya konuk olur; oğlundan haberler getirir : Şhabe yurduna dönmek için yanar, fakat Abreg kendisini korkutur; bu yüzden de bir türlü dönüş kararı veremez.

Bu arada Hatgojko da iyice sarsılır, çöker; eski canlılığından iz kalmaz. Ara sıra bastonuyla bahçesine çıkan ihtiyarın biri durumuna düşer.

MAHMUD SADIK

Derleyen : Dr. Vasfi G Ü S A R

Orta halli bir Çerkes ailenin oğludur. Soy adı belli değil. İstanbul'da doğdu. Lise ve mektebi mülkiye (siyasal bilgiler yüksek okulu) de tahsilini tamamlattıktan sonra ziraat okullarına devam etmek üzere hükümet tarafından Almanya'ya gönderilmiş, 1885 yılında dönmüş, Hariciye ve Maliye nazaretlerinde (vekâletlerinde) görevler almış, bu arada gazetecilik hayatına atılmış, gündelik Ceridei Havadis, Sabah, Saadet, İkdam ve Tercüman gazetelerinde ve haftalık Serveti funun dergisinde çeşitli yazılar yazmıştır. Yazılarda bazan da takma adlar da kullanmıştır.

Bir süre Beşiktaş Feyziye mektebinde hocalık yapmış, dışarıda da Fransızca öğretmenliği etmiştir. Bir süre sonra Devlet hizmetine girmiş Kudüs (Filistin) tahrirat müdürlüğünde bulunmuş, beş yıl sonra İstanbul'a dönmüş 1908 meşrutiyet inkilâbı üzerine hemşerisi yazar Abdullah Zühtü ile (Yeni gazete) de yazılar yazmış ve gazetenin başyazarı olmuştur. Ayrıca her gün (TAKVİMDE BİR YAPRAK) adıyla siyasi, mizaçlı fıkralar yazmıştır. Bir süre de (Devlet Demir yolları mecmuası)nda başyazar olarak bulunmuştur. Karagöz mizah gazetesinde yazılar da yazardı. 1916 yılında Matbuat cemiyetinin başkanı olmuştur.

Kuvvetli kültüre sahip, yazardı. Rüşvet, Kalbi sevda, tekamül adlarında romanlar da yayınlamıştır. 1930 yılında İstanbul'da ölmüştür.

Resimde Reyhaniyeli Yavru Çerkeslerin Folklor Topluluğunu görüyorsunuz.

BURSA'DAN HABERLER

Bursa Kafkas Yardımlaşma Derneği geçen yıl bir yıllık faaliyetlerini dergimiz okuyucularına sunmuşlar idi. Bu yıl da 1969 yılı içinde ne gibi faaliyetler yapmışlar ise tarih sırasına göre sizlere bildiriyoruz.

1 — 3 Mart 1969 tarihinde Balıkesir'in Gönen kazasına ekip ve İdarecilerle gidilmiş orada hemşerilere Gönen sinemasında bir konser verilmiştir. Salon her tarafı tıkabasa halk ile dolmuş olarak zevkle Kafkas oyunlarını seyretmişler ve şiddetle alkışlamışlardır.

2 — Bursa Kafkas Folklor ekibi Ahmet Vefik Paşa Devlet tiyatrolarında 5 Mayıs 1969 Cumartesi akşamı muazzam bir gece düzenlemiştir. Tiyatro Genel Müdürünün ve Bursa Emniyet Teşkilâtının yardımıyla yeni dikilmiş köstümlerle büyük Kafkas balesi adına layık bir şekilde maharet ve intizam içinde gece geçmiş ve Bursa'lıları pek memnun etmiştir.

3 — 21, 22, 23 Haziran 1969 Günleri Adapazarı ve Sapanca kurtuluşlarına ekip halinde katılmış gösterilen oyun ve maharetler Adapazar'lıları pek coşturmuş, görülmemiş bir alkış tufanı ile diğer sıra bekleyen ekipler yüzünden oyunlara son verilmiştir.

4 — 28.6.1969 Cumartesi günü Bursa'ya uğramış Dünya Gazeteciler Teşkilâtının elliye yakın müstakil gazete sahiplerine bir saat süren gösteriler yaparak çok ilgi toplamış ve misafirlerin kendi başkanları kendi dilleriyle ekip öğretmenimiz değerli Ali Söğünç'ü defaatle tebrik etmişlerdir.

5 — 30.6.1969 Bursa Kız İlköğretmen Okulunun Mesleğe giriş gününün eğlencesine Kafkas Ekibi olarak katılmış Türkiye'nin dört bucağına yayılacak olan bu öğretmen adaylarına çok güzel kostüm ve folklor örneği vermişlerdir.

6 — 29 Ekim 1969 Cumhuriyet Bayramına Ekiplerle iştirak edilmiş ve gece bayram şerefine Yıldırım semtinde düzenlenen halk şenliklerine gösterilerde bulunulmuştur.

7 — 9.11.1969 Her yıl olduğu gibi bu yılda ananevi pasta gecesi Kültür Park Söğütlü lokantasında verilmiş, Kafkaslı kadın ve kızların yaptığı millî yemekler zevkle yenilmiştir. Bu gece en az 220 kişiye ye-

mek yedirilmiştir. Yemeğe müteakip mahallî oyunlar oynanmış canlı bir kuzu da artırılarak çok zevkli anlar yaşanmış ve derneğe gelir sağlanmıştır.

8 — Şeker bayramı dolayısıyla Bayramın ikinci günü Dernek Lokalinde bayramlaşmış ve mahallî oyunlar oynanmıştır.

9 — Yılbaşı gecesi gerek ekip elemanları ve gerekse isteyen hemşerilerle birlikte Bursa Altıparmak İlkokulu salonunda toplanılmış ve yeni yıla neşe ile girilmiştir.

Bu şekilde planlı çalışan Bursa Kafkas Kültür Derneğinin bu başarılarından ötürü tebrik ederiz.

A N K A R A D A

Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği folklor ekibimiz Ankara Adana ve Konya'da başarılı üç gece düzenlemiştir. Çok başarılı geçen gecelerden bilhassa Ankara'da yapılanı şimdiye kadar yapılan gecelerin en gösterişlisi olmuştur.

6000 kişilik Ankara Atatürk kapalı spor salonunda düzenlenen gecede kalabalık son haddini bulmuş, gece için davetiye bulmak imkanı kalmamıştır. 10 Ocak 1970 Tarihinde düzenlenen gecede folklor ekibimizin tam anlamıyla klas bir duruma eriştiği gözden kaçmamış, ayrıca küçük ekip elemanlarımızın birbirinden güzel artistik hareketleri takdirle karşılanmıştır.

Bütün ekip elemanlarımızı candan tebrik ederiz.

İSTANBULDA

İstanbul Türkiye Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneğimizin satın aldığı Dernek lokali 25.Ocak.970 Pazar günü sade ve kalabalık bir bir hemşeri topluluğunun iştirakiyle hizmete girmiş, milli oyunlarımız oynanarak törene son verilmiştir.

Kafkasya Kültürel Dergisinin lokale konmak üzere 66x56 boyundaki İMAM ŞAMİL'in tablosu ile diğer renkli Kafkas folklor ekip kıyafetlerine havi fotoğraflarda lokalde münasip yerlere asılmıştır.

Ufak çapta gösterilerin düzenlenebileceği yeni salonumuzun derneğimize mal edinilmesinde emeği geçen yönetim kurulunu ve hemşerilerimizi tebrik ederiz.

Derneğimizin lokalinin adresi şudur : TÜRKİYE KAFKAS KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ, Bağlarbaşı, Nuhkuyusu Caddesi : 128/2

ÜSKÜDAR — İSTANBUL

TURHALDA

Turhal Kafkas kültür derneği genel kurulu 21.9.1969 tarihinde toplanmış ve yeni yönetim kuruluna aşağıdaki zevat seçilmişlerdir :

İsmet Şekul - (Başkan), A. Kerim Aslan (2.ci başkan), Ali Zeren (Muhasip), Remziye Temurhan (Sekreter), Mehmet Aslan (Veznedar), Eyüp Canbolat (Üye), Nazım Özden (Üye).

Yeni yönetim kurulu çalışmalarında başarıya ulaşmak için çeşitli kollar kurmuştur.

Tebrik eder başarılar dileriz.

EVLLENME TÖRENLERİ

Düzce'de tüccar kıymetli hemşerimiz sayın Davut Akar'ın kızı Nevin ile Adapazarı şeker fabrikasında veteriner hemşerimiz Doğan Horel (Uzun tarla köyünden)'in evlenme törenleri 10/Ocak/1970 Cumartesi günü akşamı Adapazarında büyük bir toplumun kapsadığı Gonca düğün salonunda yapılmıştır. Akar ve Horel ailelerini tebrik eder genç evlilere mutlu hayat dileriz.

Uzun yaylalı hemşerilerimizden Sami Temel ile Nezine Yağan'ın evlenme törenleri 5.2.1970 tarihinde Ankara Dedeman düğün salonunda ve kalabalık bir hemşeri topluluğuyla milli oyunlarımızın eşliğinde kutlanmıştır. Tebrik eder mutluluklar dileriz.

Cahit Tayyar ile Reyhan Aktürk, hemşerilerimizin evlenme törenleri 7-8/Şubat/1970 tarihlerinde Düzcede Saguç köyünde yapılmıştır. Tebrik eder mutluluklar dileriz.

DOĞUM

Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği üyelerinden Yaşar Batu'nun ikiz çocuklarının dünyaya geldiğini ve yavrulara Janberk ilr Cankat isminin verildiğini duyururuz. İkizlere sağlık diler anne ve babasını tebrik ederiz.

VEFAT HABERLERİ

Düzceli hemşerilerimizden Cemal Canbolatın vefat haberini üzüntüyle öğrendik. Merhuma tanrıdan rahmet ailesine başsağlığı dileriz.

Ankara K. Kafkas Kültür Derneği üyelerinden Beslan Hurmi'nin büyük annesinin vefat ettiğini öğrendik.

Merhume'ye tanrıdan rahmet ve ailesine baş sağlığı dileriz.

1880 — 1916

Kuneytra (Suriye) da 1880 yılında doğmuş, ilk okulu Beyrut (Lübnan) da orta okulu Şam (Suriye) askeri rüştiye ve iddiasında (Lise) yaptıktan sonra İstanbul Harbiye mektebine girmiş 1910 da su-bay çıkmıştır. Şiir ve edebiyatla çok uğraştığı için sınıf arkadaşı Mustafa Kemal gibi Kurmay sınıfa geçememişti. 1905 de Selânik de Üs-teğmen iken Mustafa Kemal ve Hakkı Beha (pars) beylerle toplantı-lara katılırdı. Selânik de çıkan (Çocuk dergisi)nde yazı yazardı. Şair Mehmet Emin (Yurdakul) ve Filozof Rıza Tevfik ile edebi tartışmalar yapmış, Hüseyin Cahit (Yalçın) Ömer Naciyi desteklemiş ve çıkan edebi tartışmalar İstanbul ve Selânik edebiyat toplumunu pek ilgi-lendirmiş, dergi kapatılmış Ömer Naci Avrupaya kaçmıştı. Avrupa'da Jön Türklerle iş birliği yapan Ömer Naci; 1908 meşrutiyet inkılabı üze-rine Yurda dönmüş, Selânik ve İttihatçıların hatibi ve şairi olmuş, İtalyanların Trablus Garbi (Libya) istilaları üzerine sınıf arkadaşı Mustafa Kemal ile ve gönüllü olarak Libyaya gitmiş, milli savaşa ka-tılmış 1913 de İttihatçılarla beraber Babi Âliye baskın yapmıştır. Bi-rinci dünya savaşında İrana gönderilmiş İranlıları İngilizler aleyhine kışkırtmağa çalışmış, Siyasi cürmünden İran hükümeti tarafından idâma mahkûm edilmiş ise de kaçmış, Osmanlı ordusuna iltihak et-miş Irak da 1916 yılında Tifüse yakalanarak Kerkük de vefat etmiş ve orada gömülmüştür.

Ömer Naci Jankhot; Arapça ve Farsçayı çok iyi bilirdi. Hususi yaşayışında derbeder olduğu için kendisine aylık verilmez gündelik para verilirdi. Çok müsrifti. Edebiyatı cedide (yeni edebiyat) taraf-tarı idi. Harbiyede öğrenci iken yazdığı alttaki şiiri; sınıf arkadaşı Atatürk hatırasına saygı göstermek için çerçeveletmiş ve Çankayadaki köşkünde bir salona astırmıştı (x).

Sevelim her suhbetin mutlak
Ölmeyen bir hayati vardır ki
Mevcati mahasini âlem
Ona kehvarei terennümdür.

Ömer Naci; bir az peltek olmasına rağmen iyi konuşur ve ko-nuşmaları esnasında bir çok da pozlar almağa, jestler yapmağa ça-dlışırdı. İttihatçıların tanınmış bir elemanı idi.